

HOOFDSTUK I
BEGRIPSBEPALINGEN EN WERKINGSSFEER

Artikel 1

Definities en karakter van de CAO

In deze overeenkomst wordt, verstaan onder:

1. Schoonmaakbedrijf, dan wel glazenwassersbedrijf:
iedere onderneming, die haar hoofd- of nevenberoep maakt van het regelmatig of eenmalig schoonmaken, dan wel glazenwassen in, op of aan gebouwen, terreinen en verkeersmiddelen, een en ander in de ruimste zin van het woord.
2. Werkgever:
iedere natuurlijke of rechtspersoon die een bedrijf uitoefent als bedoeld in lid 1 en tevens werkgever is als bedoeld in artikel 1, eerste en tweede lid, van de Arbeidsomstandighedenwet 1998 (wet van 19 maart 1999, Stb. 184, laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 7 april 2005, Stb. 202).
3. Werknemer:
iedere man of vrouw die op basis van een arbeidsovereenkomst bij een werkgever als bedoeld in lid 3 van dit artikel en tevens werknemer is als bedoeld in artikel 1, eerste en tweede lid, van de Arbeidsomstandighedenwet 1998 (wet van 19 maart 1999, Stb. 184, laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 7 april 2005, Stb. 202).
4. Uitzendkracht:
De uitzendkracht zoals bedoeld in art 7:690 BW die via een uitzendbureau bij het schoonmaak- of glazenwassersbedrijf werkt dan wel de gedetacheerde werknemer die via een payrollbedrijf bij het schoonmaak- of glazenwassersbedrijf werkt.
5. Branche:
schoonmaak- en glazenwassersbranche: schoonmaak- dan wel glazenwassersbedrijven.
6. Direct-leidinggevende:
werknemer die de functie van voorman/-vrouw, objectleid(st)er of rayonmanager (M/V) vervult.
7. Sociale partners:
de partijen die deze CAO hebben afgesloten.
8. Medezeggenschapsorgaan:
de ondernemingsraad dan wel personeelsvertegenwoordiging ingesteld voor de onderneming die een bedrijf uitoefent als bedoeld in lid 1.
9. RAS:
de Stichting Raad voor Arbeidsverhoudingen Schoonmaak- en glazenwassersbranche ingesteld bij de CAO in het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf.
10. SVS:
De Stichting Scholing en Vorming Schoonmaakbedrijven en – diensten.
11. Training Coachend Leidinggeven:
de onder auspiciën van de RAS ontwikkelde en door SVS uitgevoerde trainingen Coachend Leidinggeven voor de drie verschillende functieniveaus van direct-leidinggevend: voorman/-vrouw, objectleid(st)er en rayonmanager (M/V).
12. Training Psychisch verzuim voorkomen
de onder auspiciën van de RAS ontwikkelde en door SVS uitgevoerde training Psychisch verzuim voorkomen.
13. Controle Orgaan
de Stichting Controle Orgaan ingesteld bij de CAO in het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf.
14. Karakter van de CAO
Deze CAO heeft een minimumkarakter. Dat wil zeggen dat minimaal de in deze CAO opgenomen bepalingen toegepast moeten worden.

HOOFDSTUK II
ALGEMENE RANDVOORWAARDEN ARBOBELEID OP BEDRIJFSNIVEAU

Artikel 2

Door werkgever in acht te nemen uitgangspunten

1. De werkgever erkent het recht van de werknemer op een veilige arbeidsplaats. Hij treft de nodige maatregelen teneinde deze veilige arbeidsplaats te verwezenlijken.
2. De werkgever zorgt ervoor dat aan de werknemer doeltreffende en aan zijn/haar onderscheiden taken aangepaste voorlichting, instructie en onderricht wordt gegeven, noodzakelijk om de werknemer zijn werkzaamheden veilig en gezond uit te kunnen laten oefenen.

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

3. De werkgever is verplicht de werknemers op de hoogte te stellen van de te onderkennen specifieke gevaren, welke in hun arbeidssituatie kunnen optreden. De werkgever ziet toe op de naleving van de instructies en voorschriften gericht op veilig en gezond werken.
4. De werkgever zal in contact met de leveranciersgroep zich oriënteren op het gebruik van milieuvriendelijke middelen.
5. De werkgever zal ten behoeve van het tot stand brengen en uitvoeren van arbobeleid rekening houden met zijn eigen verantwoordelijkheid, die van het medezeggenschapsorgaan en van individuele werknemers. De werkgever zal in het kader van het arbobeleid samenwerken met het medezeggenschapsorgaan en met interne of externe deskundigen.
6. De werkgever zal rekening houden met de bevoegdheden van het medezeggenschapsorgaan in dit kader, als neergelegd in en op grond van de Wet op de Ondernemingsraden en de Arbowet.
7. a. De werkgever dient een actief beleid te voeren ten aanzien van de verbetering van de arbeidsomstandigheden van uitzendkrachten. Dit betekent in elk geval dat:
 - belastende werkzaamheden evenwichtig verdeeld worden tussen vaste werknemers en uitzendkrachten indien de werkzaamheden op het project en de kennis en ervaring van de uitzendkrachten dat toelaten;
 - aan uitzendkrachten vanaf het moment van aanvang van de werkzaamheden voorlichting en instructie wordt gegeven;
 - voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen en hulpmiddelen beschikbaar zijn voor uitzendkrachten.b. Voor zover de bepalingen in deze CAO het naar hun aard met zich meebrengen, dient de werkgever er zich van te vergewissen dat deze van overeenkomstige toepassing zijn op uitzendkrachten.

Artikel 3

Door werknemer in acht te nemen uitgangspunten

1. De werknemer neemt de nodige voorzichtigheid en zorgvuldigheid in acht en draagt naar vermogen zorg voor de eigen veiligheid en gezondheid en die van andere personen.
2. De werknemer:
 - a. Gebruikt arbeidsmiddelen en risicovolle stoffen op de juiste wijze;
 - b. Gebruikt de hem ter beschikking gestelde persoonlijke beschermingsmiddelen en hulpmiddelen op de juiste wijze;
 - c. Volgt de gegeven instructies ten aanzien van veilig en gezond werken op.
 - d. Brengt de door hem opgemerkte gevaren voor de veiligheid of de gezondheid terstond ter kennis aan de werkgever of degene die namens deze ter plaatse met de leiding is belast.
3. De werknemer heeft het recht een opdracht niet uit te voeren indien niet voldaan is aan de bedrijfsveiligheidsvoorschriften of wanneer zich daarbij een situatie voordoet die een gevaar voor zijn eigen leven of gezondheid of dat van anderen oplevert, zodanig dat van hem in redelijkheid niet kan worden gëist dat hij deze opdracht uitvoert. De werknemer dient hiervan onmiddellijk de leidinggevende of diens plaatsvervanger in kennis te stellen.
4. De werknemer kan, indien hij dit wenst, aangelegenheden die veiligheid, gezondheid of het milieu betreffen, te allen tijde met zijn leidinggevende bespreken. Vervolgens kan hij indien nodig, deze onderwerpen inbrengen in het vertegenwoordigend overleg binnen de onderneming. .

HOOFDSTUK III
MAATREGELEN OP BEDRIJFSNIVEAU

RISICO-INVENTARISATIE EN EVALUATIE (RI&E)

Artikel 4

1. De werkgever dient in een RI&E vast te leggen welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich brengt en - in het plan van aanpak dat deel uitmaakt van de RI&E – welke maatregelen zullen worden genomen in verband met deze risico's.

FYSIEKE BELASTING

Artikel 5

Werkafwisseling

1. De werkgever dient bij het maken van werkprogramma's zo veel mogelijk te streven naar werkafwisseling en variatie in taken van de werknemers.
2. Ter bevordering van werkafwisseling en variatie in taken dient de werkgever dit onderwerp op te nemen als een verplicht agendapunt op het werkoverleg.

Artikel 6

Stofzuiger

De werkgever dient aan de werknemer een stofzuiger beschikbaar te stellen die voldoet aan de hiervoor vastgestelde ergonomische eisen. Geadviseerd wordt dat de stofzuiger tevens voldoet aan de hiervoor vastgestelde aanbevelingen. Deze eisen en aanbevelingen maken onderdeel uit van deze CAO

Artikel 9
Werkmethode glasbewassing

Werkgever dient een risico-inventarisatie te maken op basis waarvan vastgesteld kan worden welke werkmethode van glasbewassing in de specifieke situatie het veiligst en het minst zwaar is.

Artikel 10
Telescopisch wassysteem

1. Een telescopisch wassysteem mag uitsluitend gehanteerd worden indien voldaan is aan de vastgestelde eisen ten aanzien van:
 - het wassysteem zelf;
 - de maximale werkhoogte;
 - het maximale aantal vierkante meter per gebouw;
 - het maximale aantal vierkante meters per dag;
 - de vrije afstand tot de gevel.
2. De eisen gesteld aan het gebruik van een telescopisch wassysteem maken onderdeel uit van deze CAO.

Artikel 11
Hogedrukreiniging

1. Tijdens hogedrukreinigingswerkzaamheden is het dragen van gehoorbescherming die tenminste een geluidsreductie van 15 decibel realiseert, verplicht.
2. Gebruik van een vuilfrees ('roterende nozzle') dient zo veel mogelijk vermeden te worden. Wanneer toepassing van een vuilfrees noodzakelijk is, is het niet toegestaan dat de werknemer de vuilfrees meer dan 2 uur per dag gebruikt.

WERKDRUK

Artikel 12
Organisatorische en productietechnische maatregelen

2. Ieder contract dat het schoonmaakbedrijf afsluit met een opdrachtgever bevat afspraken over de volgende onderwerpen:
 - a. Kleet- en wasruimte voor de werknemer(s) van het schoonmaakbedrijf;
 - b. Opbergruimte voor door de werknemer(s) te gebruiken middelen en materialen;
 - c. Eigen opkomstruimte voor de werknemer(s);
 - d. Het door de werknemer(s) gebruik kunnen maken - tijdens de schoonmaakuren - van de beschikbare en relevante faciliteiten voor het eigen personeel van de opdrachtgever.
3. Bij de verwerving van een nieuw schoonmaakobject en bij de verlenging van een contract dient de werkgever in samenspraak met de opdrachtgever de werknemers op het betreffende object te informeren over de (gewijzigde) contractafspraken die van belang zijn voor de uitoefening van de werkzaamheden en hen goede taakinstructies te geven.

Artikel 13
Werkdrukmeter

2. Het Meetinstrument Werkdruk kan ingezet worden als instrument bij de beoordeling van werkdruk, mits voldaan is aan de voorwaarden opgenomen in het Protocol Werkdrukmeter Schoonmaak- en Glazenwassersbranche, welke deel uitmaakt van deze CAO.

Artikel 14
Klachtenregeling Werkdruk

Er is een klachtenregeling Werkdruk. Deze klachtenregeling maakt deel uit van deze CAO.

Artikel 15
Voorkoming en bestrijding ongewenst gedrag

1. In afwijking van artikel 1 lid 3 wordt in dit artikel en in bijlage 10 en bijlage 11 onder werknemer verstaan: iedere man of vrouw die een arbeidsovereenkomst heeft (gehad) met de werkgever, alsmede de bestuurder, alsmede degene die als uitzendkracht voor de werkgever werkzaam is (geweest). Tevens wordt hiertoe gerekend de werknemer van de opdrachtgever die op tijdelijke basis wordt (werd) ingeleend van die opdrachtgever.
2. Partijen erkennen het recht van een werknemer op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en de onaantastbaarheid van het lichaam. In hun gedrag dienen zowel werkgever en werknemer ten opzichte van elkaar, als werknemers onderling, dit recht te respecteren en tevens te handelen overeenkomstig de algemene regels van moraal en fatsoen. In dit kader kan ongewenst gedrag, zoals seksuele intimidatie en discriminatie op grond van ras, huidskleur, godsdienst, levensovertuiging en seksuele voorkeur evenals agressie en geweld binnen de arbeidsverhouding niet worden toegestaan en kan dergelijk gedrag tot sancties leiden voor degene die zich daaraan schuldig maakt.

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

3. Indien een werknemer bij of door een cliënt, door de bestuurder van de eigen onderneming dan door een collega binnen de eigen onderneming wordt geconfronteerd met ongewenst gedrag:
 - heeft hij/zij het recht de werkzaamheden bij de betrokken cliënt onmiddellijk te onderbreken zonder dat dit een dringende reden oplevert voor ontslag in de zin van artikel 7:678 BW;
 - heeft hij/zij de plicht het voorval evenals onmiddellijk bij de werkgever of een daartoe door de werkgever aangewezen (vertrouwens)persoon te melden en heeft hij/zij het recht een klacht in te dienen volgens de bij de werkgever geldende procedure;
 - heeft hij/zij het recht om voor advies de Centrale Vertrouwenspersoon te benaderen.
4. Indien de werknemer een geval van ongewenst gedrag bij de werkgever of de daartoe door de werkgever aangewezen vertrouwenspersoon of de ingestelde Klachtencommissie ongewenst gedrag heeft gemeld, is de werkgever verplicht een onderzoek in te stellen of te doen instellen en neemt hij dusdanige maatregelen dat herhaling wordt voorkomen.
5. Indien de werkgever de klacht niet behandelt of niet laat behandelen, dan wel indien de klager om hem/haar moverende reden geen gebruik wenst te maken van de regeling op bedrijfsniveau, kan de werknemer een melding doen aan de secretaris vna de RAS. De RAS heeft een Centrale Vertrouwenspersoon benoemd welke is belast met de opvang van de klager. De vertrouwenspersoon zal klager adviseren, eventueel bijstaan en kan overleg voeren met de betrokkenen bij de bedrijfssonderdelen om te trachten tot een goede oplossing te komen.
6. De klager kan desgewenst de klacht indienen bij de Klachtencommissie RAS. De klachten dienen binnen een periode van 3 jaar na de confrontatie met ongewenst gedrag te worden ingediend. De Klachtencommissie RAS kan, indien er ter beoordeling van de commissie sprake is van een ernstige klacht, deze in behandeling nemen ook als deze na het derde jaar na confrontatie met ongewenst gedrag wordt ingediend. De Klachtencommissie RAS doet na een hoorzitting uitspraak en zal de werkgever wijzen op te treffen maatregelen. Indien er op bedrijfsniveau wel een regeling bestaat maar hiervan geen gebruik wordt gemaakt, dient bij het indienen van de klacht gemotiveerd te worden aangegeven waarop men hiervan geen gebruik maakt.
7. De klachtenregeling met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van ongewenst gedrag maakt deel uit van deze CAO .

Artikel 16
Functioneringsgesprekken

De werkgever zal jaarlijks met alle direct-leidinggevenden functioneringsgesprekken houden, waar het onderwerp werkdruk een punt van aandacht is.

Artikel 17
Werkoverleg

1. De werkgever dient ervoor zorg te dragen dat iedere werknemer regelmatig werkoverleg heeft met collega's en de daartoe aangewezen direct-leidinggevende.
2. Voor werknemers werkzaam in zgn. sleutelpanden geldt dat het werkoverleg kan plaatsvinden gecombineerd met het bezoek van de objectleider of dat zij deelnemen aan het werkoverleg op een ander, groter object of dat een aparte bijeenkomst wordt georganiseerd.
3. Het werkoverleg zal bij voorkeur binnen werktijd of aansluitend aan de werktijd plaatsvinden. Werkoverleg aansluitend aan werktijd geldt als werktijd.

BIOLOGISCHE AGENTIA

Artikel 18
Preventie en afhandeling prikaccidenten

Indien uit de RI&E blijkt dat er een gerede kans bestaat dat de werknemer tijdens zijn werkzaamheden op een zodanige wijze in contact komt met bloed of lichaamsvloeistoffen van een andere persoon ('prikaccident') dat hij of zij risico loopt besmet te worden met Hepatitis B, Hepatitis C, HIV is de werkgever verplicht:

- a. de werknemer in de gelegenheid te stellen zich voor rekening van de werkgever preventief te laten vaccineren tegen Hepatitis B. Dit met inachtneming van de integriteit van het eigen lichaam van de werknemer;
- b. overige maatregelen te nemen ter voorkoming van prikaccidenten en ter bevordering van een juiste afhandeling van prikaccidenten. Het hiertoe ontwikkelde *Protocol Prikaccidenten voor schoonmaakwerkzaamheden* maakt deel uit van deze CAO.

CYTOSTATICA

Artikel 19
Preventie blootstelling aan cystostatica

Indien uit de RI&E blijkt dat er een gerede kans bestaat dat de werknemer tijdens zijn werkzaamheden blootgesteld wordt aan cytostatica is de werkgever verplicht maatregelen te nemen ter voorkoming hiervan. Het hiertoe ontwikkelde *Protocol Veilig omgaan met cytostatica voor schoonmaakwerkzaamheden* maakt deel uit van deze CAO.

HANDECZEEM

Artikel 20
Preventie handeczeem

De werkgever zorgt ervoor dat de werknemers doeltreffend worden voorgelicht over het risico op (het ontwikkelen van) handeczeem en de voorschriften die erop gericht zijn dit risico te voorkomen of te beperken. Het daartoe ontwikkelde *Protocol preventie handeczeem* maakt deel uit van deze CAO .

GEVAARLIJKE STOFFEN

Artikel 21
Preventie blootstelling aan gevaarlijke stoffen

1. De werkgever zorgt voor een doeltreffende bescherming van de gezondheid en veiligheid van de werknemer die tijdens zijn werkzaamheden mogelijk wordt blootgesteld aan gevaarlijke stoffen in schoonmaak- en onderhoudsmiddelen.
2. De hiertoe opgestelde *Protocollen veilig werken met stoffen* voor de subsectoren reguliere schoonmaak, gevelreiniging, voedingsmiddelen, gezondheidszorg, IGK-non food en reiniging vervoersmiddelen maken deel uit van deze CAO.

Artikel 22
Inventarisatie en registratie gevaarlijke stoffen

1. De werkgever is verplicht de risico's van mogelijk gevaarlijke stoffen in schoonmaak- en onderhoudsmiddelen die de werknemer tijdens zijn werkzaamheden gebruikt, te inventariseren en te beoordelen en de werknemer voor te lichten over deze risico's.
2. Indien de middelen die de werknemer tijdens zijn werkzaamheden gebruikt zeer gevaarlijke stoffen bevatten, is de werkgever bovendien verplicht tot een aanvullende registratie.

OPLEIDINGEN

Artikel 23
Training Coachend Leidinggeven

1. De werkgever is verplicht om de direct-leidinggevende de met diens functieniveau overeenkomende training Coachend Leidinggeven in werktijd te laten volgen.
2. De direct-leidinggevende heeft het recht en de verplichting om voor de met diens functieniveau overeenkomende training Coachend Leidinggeven te volgen.
3. De door de werknemer gevolgde opleidingsuren gelden als werktijd.
4. Door of namens de RAS wordt aan de werkgever een vergoeding toegekend ter tegemoetkoming in de kosten voortvloeiend uit deelname van een werknemer aan de training Coachend Leidinggeven.
5.
 - a. De in lid 3 van dit artikel bedoelde vergoeding omvat:
 - een tegemoetkoming in de cursuskosten;
 - een tegemoetkoming in de verletkosten.
 - b. De tegemoetkoming in de cursuskosten bedraagt € 195,00 per cursist bij volledige deelname door de cursist aan de cursus.
De tegemoetkoming in de verletkosten bedraagt € 13,00 per uur dat de cursist daadwerkelijk aanwezig is geweest tijdens een training, tot een maximum van € 208,00 (=maximaal 16 uren) per cursist.
 - c. De tegemoetkomingen worden toegekend onder de voorwaarden vermeld in de Regeling Vergoeding Opleiding- en examenkosten van SVS.
6. Van de verplichting tot het volgen van de training Coachend Leidinggeven is ontheffing mogelijk. Hiertoe dient een gemotiveerd en met redenen omkleed schriftelijk verzoek ingediend te worden bij de RAS. Ontheffing is mogelijk indien aangetoond wordt dat de leidinggevende al beschikt over de benodigde competenties opgedaan door opleiding en/of ervaring.

Artikel 24
Training Psychisch verzuim voorkomen

2. De door de werknemer gevolgde opleidingsuren gelden als werktijd.
3. Door of namens de RAS wordt aan de werkgever een vergoeding toegekend ter tegemoetkoming in de kosten voortvloeiend uit deelname van een werknemer aan de training Psychisch verzuim voorkomen.
4.
 - a. De in lid 3 van dit artikel bedoelde vergoeding omvat:
 - een tegemoetkoming in de verletkosten;
 - een tegemoetkoming in de cursuskosten.
 - b. De tegemoetkoming in de cursuskosten bedraagt € 100,00 per cursist bij volledige deelname door de cursist aan de cursus.
De tegemoetkoming in de verletkosten bedraagt € 13,00 per uur dat de cursist daadwerkelijk aanwezig is geweest tijdens een training, tot een maximum van € 104,00 (=maximaal 9 uren) per cursist.
 - c. De tegemoetkomingen worden toegekend onder de voorwaarden vermeld in de Regeling Vergoeding Opleiding- en examenkosten van SVS.

HOOFDSTUK IV
OVERIGE BEPALINGEN

Artikel 25
Toezicht op naleving

1. Er is een Stichting Controle Orgaan.
2. Het Controle Orgaan is belast met het toezicht houden op de naleving van deze CAO.

Artikel 26
Afwijkende voorwaarden

Indien bijzondere omstandigheden in een onderneming daartoe aanleiding geven kan de werkgever de RAS schriftelijk en gemotiveerd verzoeken afwijking van bepalingen in deze CAO toe te staan. De Wet op de Ondernemingsraden blijft hierbij onverminderd van toepassing.

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf

Arbeid en Gezondheid 2008-2012

- Bijlage 2: Ergonomische criteria stofzuigers
- Bijlage 5: Eisen telescopisch wassysteem
 - e.
- Bijlage 8: Protocol werkdrukmeter
- Bijlage 9: Klachtenregeling Werkdruk
- Bijlage 10: Klachtenregeling met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van ongewenst gedrag
- Bijlage 11: Reglement Klachtencommissie RAS
- Bijlage 12: Protocol prikaccidenten voor schoonmaakwerkzaamheden
- Bijlage 13: Protocol veilig omgaan met cystostatica voor schoonmaakwerkzaamheden
- Bijlage 14: Protocol Preventie handeczeem
- Bijlage 15: Protocollen Veilig werken met stoffen
 - a. Protocol Veilig werken met stoffen in de gevelreiniging
 - b. Protocol Veilig werken met stoffen in de transportreiniging
 - c. Protocol Veilig werken met stoffen in de gezondheidszorg
 - d. Protocol Veilig werken met stoffen in de reguliere schoonmaak
 - e. Protocol Veilig werken met stoffen in de voedingsmiddelensector
 - f. Protocol Veilig werken met stoffen in de non-food/igk-sector

Bijlage 2: Ergonomische criteria stofzuigers

KETELSTOFZUIGER

CRITERIUM	ONDERWERP	EISEN	AANBEVELINGEN
Zuigkracht	zuigvermogen	<ul style="list-style-type: none"> • regeling noodzakelijk, elektrisch of met valse lucht 	<ul style="list-style-type: none"> • luchtverplaatsing in liter/minuut is voor zuigprestatie belangrijker dan elektrisch vermogen
Mondstuk	standaard	<ul style="list-style-type: none"> • metalen glijplaat • voor gladde vloeren om te zetten naar borstel • zonder bukken instelbaar voor harde/zachte vloeren • eenvoudig en zonder veel kracht • afneembaar van buis 	<ul style="list-style-type: none"> • mondstuk met wiel(tjes). Belangrijk is dat er ruimte om wiel(tjes) zit, waardoor vervuiling met stof en haren wordt beperkt. Er moet rekening mee worden gehouden dat zuigmonden met wiel(en) regelmatig onderhouden moeten worden • voorziening om bijzondere mondstukken eenvoudig aan de machine op te bergen; het werken met de stofzuiger mag hierdoor niet gehinderd worden
Zuigbuis	Werkhoogte	<ul style="list-style-type: none"> • hand tussen 80 en 105 cm • indien lengte instelbaar is, moet dit eenvoudig en zonder veel kracht kunnen 	<ul style="list-style-type: none"> • door telescoopsteel of verticaal scharnierend mondstuk aan zuigbuis • liefst traploos in lengte instelbaar, anders zo klein mogelijk stappen • extra verlengstuk als er vaak boven het hoofd wordt gewerkt
	Koppeling	<ul style="list-style-type: none"> • verticaal scharnierend bij mondstuk, draaibaar in mondstuk 	
	Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • Buis moet of beperkt buigzaam zijn 	<ul style="list-style-type: none"> • Antistatisch voor zuigen van nylon vloeren
	Massa	<ul style="list-style-type: none"> • Lichtgewicht: < 1 kg incl. zuigmond 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor wanden en plafonds max. 1 kg
Handgreep aan steel	Diameter	<ul style="list-style-type: none"> • 35-45 mm 	
	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 120 mm 	
	Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Geschikt voor rechts- en linkshandig gebruik 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen hinderlijke drukpunten
	Stand	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de normale zuigstand van de zuigmond: de greep aan slangzijde 40-50 mm lager dan greep aan steelzijde 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor wanden en plafonds ook mogelijk met alleen de rechte steel te werken
	Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • Geen metaal, indrukbaar, niet glad 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet poreus i.v.m. hygiëne
Draaggreep aan ketel	Aantal	<ul style="list-style-type: none"> • Bij massa motorhuis van meer dan 10 kg: twee grepen 	
	Plaats	<ul style="list-style-type: none"> • Bij één draaggreep: centraal op ketel; bij niet ronde ketel: boven zwaartepunt • Bij twee draaggrepen: aan weerszijden van de ketel • De grepen mogen tijdens het zuigen niet hinderen 	
	Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Dikte voor vingers: 25-35 mm • Lengte voor hand: min. 120 mm 	

Ketelstofzuiger (vervolg)

criterium	Onderwerp	Eisen	Aanbevelingen
Slang	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Geen specifieke eis 	<ul style="list-style-type: none"> • Afhankelijk van toepassing: • 2,25-3 m in interieur/kantoor • Inwendig tenminste even groot als zuigbuis • Zo licht mogelijk
	Diameter	<ul style="list-style-type: none"> • Geen specifieke eis 	
	Massa Aansluiten	<ul style="list-style-type: none"> • Geen specifieke eis • Eenvoudig en zonder veel kracht op zowel motorhuis als zuigbuis aansluitbaar 	
Geluid	Bij vol vermogen	<ul style="list-style-type: none"> • Maximaal 76 dB(A) volgens ISO 9614 op 1,5 m afstand 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij valse lucht geen fluitgeluid of hoge tonen
Motorhuis	Massa	<ul style="list-style-type: none"> • Voor vliegtuigen, bussen, treinen e.d. max. 6 kg 	<ul style="list-style-type: none"> • Grotere wielen dan bijv. kantoorstoelewielen • Onderkant zonder randen
	Aantal wielen	<ul style="list-style-type: none"> • Grote stofzuigers: min. 4 wielen, waarvan 2 vaste wielen • Kleine stofzuigers: 3 wielen, waarvan 1 zwenkwiel 	
	Diameter wielen Bodemvrijheid Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • 50-100 mm • Minimaal 30 mm • Gestroomlijnd en ronde vormen, zodat het huis soepel langs obstakels glijdt 	
Stofzak	Vervangen	<ul style="list-style-type: none"> • Makkelijk toegankelijk en eenvoudig vervangbaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Opening stofzak afsluitbaar
Kabel	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Afhankelijk van toepassing 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor interieur ca. 12 m • Voor vliegtuigen, treinen, bussen langer • Oprolinrichting kan optie zijn, mits professioneel
	Opbergen	<ul style="list-style-type: none"> • Indien kabel aan ketel hangt, moet dragen onbelemmerd mogelijk zijn 	
Diversen	Aan/uit Motorhuis	<ul style="list-style-type: none"> • Geen specifieke eis • eenvoudige bediening 	<ul style="list-style-type: none"> • zonder diep bukken te bedienen
	Openen/sluiten	<ul style="list-style-type: none"> • Op één manier passend met duidelijke indicaties 	
	Filters	<ul style="list-style-type: none"> • Slechts op één manier goed te plaatsen 	

BORSTELSTOFZUIGER

CRITERIUM	ONDERWERP	EISEN	AANBEVELINGEN
Handgreep aan steel	Diameter	<ul style="list-style-type: none"> • 35-45 mm 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen hinderlijke drukpunten
	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 120 mm 	
	Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Geschikt voor rechts- en linkshandig gebruik 	
	Stand	<ul style="list-style-type: none"> • De greep aan steelzijde 40-50 mm hoger dan greep aan andere zijde 	
	Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • Geen metaal, indrukbaar, niet glad 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet poreus i.v.m. hygiëne
Geluid	Bij vol vermogen	<ul style="list-style-type: none"> • Maximaal 76 dB(A) volgens ISO 9614 op 1,5 m afstand 	
Motorhuis	Aantal wielen	<ul style="list-style-type: none"> • Twee transportwielen voor rijden over afstanden 	
	Diameter wielen	<ul style="list-style-type: none"> • 50-100 mm 	
	Bodemvrijheid Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 30 mm • Gestroomlijnd en ronde vormen, zodat het huis soepel langs obstakels glijdt 	
Stofzak	Vervangen	<ul style="list-style-type: none"> • Makkelijk toegenkelijk en eenvoudig vervangbaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Opening stofzak afsluitbaar
Kabel	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Afhankelijk van toepassing 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor interieur ca. 12 m
	Opbergen	<ul style="list-style-type: none"> • Indien kabel aan ketel hangt, moet dragen onbelemmerd mogelijk zijn 	
Diversen	Vervangen/reinigen ¹ borstelstrip	<ul style="list-style-type: none"> • Eenvoudige bediening • Op één manier passend met duidelijke indicaties 	
	Hoogteverstelling	<ul style="list-style-type: none"> • Stand van borstelhoogte eenvoudig en eenduidig met de voet bedienbaar 	

¹ Aan de borstelrol kunnen haren/draden blijven plakken; soms is reinigen daarvan nodig

RUGSTOFZUIGER/HEUPSTOFZUIGER

CRITERIUM	ONDERWERP	EISEN	AANBEVELINGEN
Zuigkracht	zuigvermogen	<ul style="list-style-type: none"> • regeling noodzakelijk, elektrisch of met valse lucht 	
Zuigbuis	Werkhoogte	<ul style="list-style-type: none"> • hand tussen 80 en 105 cm • indien lengte instelbaar is, moet dit eenvoudig en zonder veel kracht kunnen 	<ul style="list-style-type: none"> • door telescoopsteel of verticaal scharnierend mondstuk aan zuigbuis • liefst traploos in lengte instelbaar, anders zo klein mogelijk stappen • extra verlengstuk als er vaak boven het hoofd wordt gewerkt
	Koppeling	<ul style="list-style-type: none"> • verticaal scharnierend bij mondstuk, draaibaar in mondstuk 	
	Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • beperkt buigzaam 	<ul style="list-style-type: none"> • Antistatisch voor zuigen van nylon vloerbedekkingen en bekledingen
	Massa	<ul style="list-style-type: none"> • Lichtgewicht: 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor wanden en plafonds max. 1 kg
Mondstuk			<ul style="list-style-type: none"> • mondstuk met wiel(tjes). Belangrijk is dat er ruimte om wiel(tjes) zit, waardoor vervuiling met stof en haren wordt beperkt. Er moet rekening mee worden gehouden dat zuigmonden met wiel(en) regelmatig onderhouden moeten worden • voorziening om bijzondere mondstukken eenvoudig aan de machine op te bergen; het werken met de stofzuiger mag hierdoor niet gehinderd worden
Slang	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Voor vloeren: minimaal 1,20 m, maximaal 1,40 m • Voor meubels: rechtopstaand werken moet mogelijk zijn 	
	Massa	<ul style="list-style-type: none"> • Geen specifieke eis 	<ul style="list-style-type: none"> • Zo licht mogelijk; voor wanden en plafonds max. 1 kg
	Aansluiten	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluitpunt moet zowel rechts- als linkshandige bediening onbelemmerd mogelijk maken • Eenvoudig en zonder veel kracht op zowel motorhuis als zuigbuis aansluitbaar 	
Handgreep aan steel	Diameter	<ul style="list-style-type: none"> • 35-45 mm 	
	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 120 mm 	
	Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Geschikt voor rechts- en linkshandig gebruik 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen hinderlijke drukpunten
	Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • Geen metaal, indrukbaar, niet glad 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet poreus i.v.m. hygiëne
Geluid	Bij vol vermogen	<ul style="list-style-type: none"> • Maximaal 76 dB(A) volgens ISO 9614 op 1,5 m afstand 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij valse lucht geen fluitgeluid of hoge tonen

Rugstofzuiger/heupstofzuiger (vervolg)

criterium	Onderwerp	Eisen	Aanbevelingen
Motorhuis	Massa	<ul style="list-style-type: none"> • Max. 10 kg 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderkant zonder randen
	Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Gestroomlijnd en ronde vormen, zodat het huis soepel langs obstakels glijdt 	
	Greep	<ul style="list-style-type: none"> • Aan draagstel 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen echte handgreep i.v.m. kans op verdraaien pols bij omdoen
	Draagstel	<ul style="list-style-type: none"> • Gebalandeerd geheel met brede heupband om op heupen te dragen 	<ul style="list-style-type: none"> • Contactvlakken met schoonmaker van ventilerend of vochtopnemend materiaal
	Zwaartepunt	<ul style="list-style-type: none"> • Dicht tegen de rug en laag 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit betekent: motor onder- en voorin
	Warmte	<ul style="list-style-type: none"> • Beperkte warmetontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> • Luchtspleet tussen machine en rug voor ventilatie
Stofzak	Vervangen	<ul style="list-style-type: none"> • Makkelijk toegenkelijk en eenvoudig vervangbaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Opening stofzak afsluitbaar
Kabel	Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • Afhankelijk van toepassing 	<ul style="list-style-type: none"> • Max. 15 m
	Opbergen	<ul style="list-style-type: none"> • Indien kabel aan ketel hangt, moet dragen onbelemmerd mogelijk zijn 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij einde kabel een veerbare trekcontlasting
Diversen	Aan/uit	<ul style="list-style-type: none"> • Op schakelkastje aan riem 	
	Motorhuis	<ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige bediening 	
	Openen/sluiten	<ul style="list-style-type: none"> • Op één manier passend met duidelijke indicaties 	
	Filters	<ul style="list-style-type: none"> • Slechts op één manier goed te plaatsen 	

Bijlage 5: Eisen telescopisch wassysteem

A. Eisen aan wassysteem zelf

CRITERIUM	ONDERWERP	EISEN
Gewicht	Bij een washoogte tussen 7 en 13,5m	<ul style="list-style-type: none"> Maximaal 8 kg (inclusief water en slang)
Wijze van verlengen/verkorten		<ul style="list-style-type: none"> Het systeem moet een snelsluiting bevatten voor vastzetten van de telescoopsteel of voor het koppelen van losse buizen Op de binnenste buis van de telescoopsteel moet een duidelijke markering staan hoe ver de buis maximaal uitgeschoven mag worden
Lengte van de delen		<ul style="list-style-type: none"> Niet langer dan 1.80 m
Diameter van de handgreep (vaak is dat de onderste buis)		<ul style="list-style-type: none"> Minimaal 40 mm Maximaal 60 mm
Watertoevoer	Slang	<ul style="list-style-type: none"> De slang zit standaard vast aan de buis of gaat binnendoor Om struikelen over de slag te voorkomen, moet de slag boven het onderste buisdeel los van de wassteel zitten
	Aan- en uitzetten	<ul style="list-style-type: none"> Het aan- en uitzetten moet mogelijk zijn zonder de wassteel los te laten. Dit kan bijvoorbeeld met een afstandsbediening
Handgrepen		<ul style="list-style-type: none"> De handgrepen moeten zodanig bevestigd zijn dat de wassteel op verschillende plekken vastgehouden kan worden De handgrepen moeten voldoende grip bieden De handgrepen moeten voorkomen dat de handen koud worden door het water
Borstel		<ul style="list-style-type: none"> De haren moeten voldoende stug zijn

B. Eisen aan de maximale werkhoogte

De maximale werkhoogte – de hoogte waarop de wasborstel zit – is 13,5 meter. Er zijn systemen op de markt waarbij de steel verder uitgeschoven kan worden en waarmee u dus hoger kunt wassen. Deze voldoen niet aan de eisen en mag u niet gebruiken. Uit onderzoek blijkt namelijk dat werken met een te lange wassteel, de rug, schouders en nek te veel belast. Als ramen en gevels hoger dan 13,5 meter zitten, dan moet u altijd met een hoogwerker werken.

C. Eisen aan het maximale aantal vierkante meters per gebouw

Bij een werkhoogte tot 7 meter mag niet meer dan 200 m² per gebouw gewassen worden.
Bij een werkhoogte tussen 7 en 13,5 meter mag niet meer dan 100 m² per gebouw gewassen worden.
Bevat een gebouw meer vierkante meters ramen en gevels, kies dan voor een andere werkmethode. Werken met het telescopisch wassysteem is dan niet toegestaan.

D. Eisen aan het maximale aantal vierkante meters per dag

Bij een werkhoogte tot 7 meter mag een glazenwasser maximaal 200 m² wassen per dag.
Bij een werkhoogte tussen 7 en 13,5 meter geldt een maximum van 100 m² per dag.

E. Eisen aan de vrije afstand tot de gevel

WERKHOOGTE	EISEN	AANBEVELINGEN
Borstel tussen 7 en 13,5 m hoog	<ul style="list-style-type: none"> Er moet minimaal 5 m vrije ruimte zijn De ondergrond moet vlak en stabiel zijn, zonder obstakels. Een hoogwerker, schaarhoogwerker, rolsteiger of bijvoorbeeld mobiel werkplatform, geldt niet als een vlakke, stabiele ondergrond 	<ul style="list-style-type: none"> Glazenwassers die gebruik maken van de looptechniek, hebben een bereik tussen 4 en 6 m nodig

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

	<ul style="list-style-type: none">• Als vanaf een plat dak wordt gewassen – of in een andere situatie waarin valgevaar bestaat – moet de vrije ruimte minimaal de steellengte plus 1 m zijn.	
Borstel tussen 3,5 en 7 m hoog	<ul style="list-style-type: none">• Er moet minimaal 3,5 m vrije ruimte zijn• De ondergrond moet vlak en stabiel zijn, zonder obstakels.• Als vanaf een plat dak wordt gewassen – of in een andere situatie waarin valgevaar bestaat – moet de vrije ruimte minimaal de steellengte plus 1 m zijn.	<ul style="list-style-type: none">• Glazenwassers die gebruik maken van de looptechniek, hebben een bereik tussen 2,5 en 4,5 m nodig
Borstel tussen 0 en 3,5 m hoog	<ul style="list-style-type: none">• Er moet minimaal 1,5 m vrije ruimte zijn• De ondergrond moet vlak en stabiel zijn, zonder obstakels.• Als vanaf een plat dak wordt gewassen – of in een andere situatie waarin valgevaar bestaat – moet de vrije ruimte minimaal de steellengte plus 1 m zijn.	

Bijlage 8: Protocol werkdrukmeter

1. In het kader van het arboconvenant is een meetinstrument ontwikkeld om per object, rayon en/of bedrijf informatie te verzamelen over de werkdruk en werkbeleving van de medewerkers en tevens om vast te stellen welke factoren hierop van invloed zijn.
Het instrument geeft in één oogopslag inzicht in de hoogte van de ervaren werkdruk, mogelijke oorzaken en de gevolgen.
Een onderzoek kan op verschillende niveaus plaatsvinden: de hele organisatie, per afdeling, per functie, per rayon en per object.
Tevens beschrijft het instrument een groot aantal oplossingsrichtingen om aanwezige knelpunten op te lossen.
2. Het meetinstrument bestaat uit een vragenlijst die de medewerkers anoniem invullen. De resultaten daarvan zijn niet naar individuele medewerkers terug te brengen.
3. De werkdrukmeter kan gebruikt worden om klachten van medewerkers over een te hoge werkdruk nader te onderzoeken als na eerder overleg met de leidinggevende over deze klachten volgens de medewerkers geen afdoende maatregelen zijn getroffen.
4. Een onderzoek naar werkbeleving of werkdruk met gebruikmaking van het instrument zoals beschreven onder 3 kan worden geïnitieerd door:
 - a. directie en management
 - b. de direct leidinggevende
 - c. P&O
 - d. de ondernemingsraad/PVT
5. In aanvulling op het vorige lid kan een onderzoek zoals beschreven in artikel 3b naast de in artikel 4 genoemde partijen ook worden geïnitieerd door de vakorganisaties en de direct betrokken medewerkers.
6. Partijen in en buiten de onderneming, zoals genoemd in het voorgaande twee artikelen, die het initiatief overwegen om een onderzoek met behulp van het instrument uit te voeren, stellen de directie van de onderneming op de hoogte als de aanleiding van het onderzoek is gelegen in de klachten van medewerkers over te hoge werkdruk. Dit initiatief kan slechts leiden tot onderzoek onder de volgende voorwaarden:
 - a. Na het overleg met de direct leidinggevende zijn volgens de medewerkers geen afdoende maatregelen getroffen.
 - b. De directie de gelegenheid heeft gehad om de werkdrukklacht eerst nog zelf te onderzoeken en de betreffende partij die het werkdrukonderzoek wil uitvoeren op de hoogte heeft gesteld, onder vermelding van het tijdstip waarop er een uitkomst van de zijde van de directie te verwachten is. Van deze uitkomst wordt de betreffende partij op de hoogte gesteld voordat het onderzoek als bedoeld onder 3 b wordt gehouden.
of
 - c. De directie van de mogelijkheid tot nader onderzoek, zoals vermeld onder b. afziet en de betreffende partij die het werkdrukonderzoek wil uitvoeren hiervan op de hoogte heeft gesteld.
7. Om valide uitspraken te kunnen doen dienen aan een onderzoek met behulp van het instrument minimaal 5 medewerkers deel te nemen.

Bijlage 9: Klachtenregeling werkdruk

PROCEDURE OP ONDERNEMINGSNIVEAU

1. Bij klachten over de werkdruk dient de binnen de onderneming geldende klachtenprocedure te worden gevolgd.
2. Geldt binnen de onderneming geen klachtenprocedure dan geldt de procedure opgenomen onder sub 3 tot en met sub 7.
3. Door of namens de klager(s) wordt de klacht schriftelijk voorgelegd aan de werkgever.
4. De klacht dient gemotiveerd weer te geven wat de reden is van de werkdruk onder vermelding van het adres van het betreffende object.
5. De in de onderneming werkzame Ondernemingsraad of Personeelsvertegenwoordiging wordt een afschrift van de klacht ter kennisneming voorgelegd.
6. De werkgever bevestigt schriftelijk de ontvangst van de klacht.
7. Door of namens de werkgever wordt in overleg met de klager(s) getracht binnen één maand na verzending tot een oplossing te komen.
8. Indien bovenstaande procedure of de binnen de onderneming geldende klachtenprocedure binnen de daarvoor gestelde termijn niet leidt tot een oplossing of indien naar de mening van klager(s) de klacht niet serieus is behandeld, staat de procedure op bedrijfstakniveau open, onder de voorwaarden dat:
 - het voornemen tot het volgen van de procedure op bedrijfstakniveau door klager(s) schriftelijk wordt kenbaar gemaakt aan de werkgever en:
- binnen veertien dagen na verzending van de mededeling betreffende dit voornemen niet alsnog tot een oplossing wordt gekomen.

PROCEDURE OP BEDRIJFSTAKNIVEAU

A. Deskundigenoordeel

1. Indien de procedure op ondernemingsniveau is gevolgd, deze echter niet tot een oplossing heeft geleid, kan door of namens klager(s) een schriftelijk verzoek worden ingediend bij de secretaris van de RAS tot het inschakelen van een deskundige.
2. De kosten voor het indienen van een dergelijk verzoek bedragen € 35. Bij toewijzing van de klacht wordt dit bedrag gerestitueerd.
3. Het verzoek wordt door of namens de klager(s) schriftelijk ingediend bij de secretaris van de RAS en dient in elk geval te omvatten de naam en adresgegevens van de klager(s), omschrijving van de werkdrukklacht, adresgegevens van het betreffende object, afschrift van de met betrekking tot de klacht gevoerde correspondentie met de werkgever.
4. De secretaris beoordeelt of het verzoek voldoet aan de gestelde voorwaarden. Zonodig en mogelijk wordt de indienende partij in de gelegenheid gesteld binnen 14 dagen een eventueel verzuim te herstellen.
5. De secretaris bevestigt de ontvangst van het verzoek en wijst een van de - door partijen bij de CAO hiertoe benoemde - deskundigen aan om een onderzoek in te stellen naar en een advies uit te brengen over de ontvangen klacht.
6. De deskundige is bevoegd de werksituatie waar de klacht betrekking op heeft, ter plaatse te beoordelen.
7. De deskundige legt zijn bevindingen vast in een rapport en zendt dat binnen 14 dagen na afronding van het onderzoek ter reactie aan de werkgever.
8. De werkgever maakt binnen 14 dagen na verzending van het rapport aan de deskundige schriftelijk zijn reactie kenbaar.
9. Zonodig verzoekt de deskundige de werkgever en/of klager(s) om aanvullende informatie.
10. Zodra de deskundige over voldoende informatie beschikt, legt hij zijn oordeel vast in een schriftelijk advies en zendt dat toe aan de werkgever en de klager(s).
11. Naar aanleiding van het advies wordt door of namens werkgever nogmaals getracht tot een oplossing te komen.
12. Indien het advies niet binnen één maand na verzending leidt tot een oplossing, kan het geschil zowel door of namens klager(s) als door of namens werkgever voorgelegd worden aan de Klachtencommissie Werkdruk.

B. Indienen klacht bij Klachtencommissie Werkdruk

1. Indien het door de deskundige uitgebracht advies niet geleid heeft tot een oplossing van de klacht kan de klacht schriftelijk worden ingediend bij de secretaris van de RAS.
2. De klacht bevat een omschrijving van het geschil, de rapportage en het advies van de deskundige en de door indieners(s) gewenste, beargumenteerde beslissing.
3. De secretaris beoordeelt of het verzoek voldoet aan de gestelde voorwaarden. Zonodig en mogelijk wordt de indienende partij in de gelegenheid gesteld binnen 14 dagen een eventueel verzuim te herstellen.
4. De secretaris zendt indieners(s) een ontvangstbevestiging en ter ondertekening een verklaring dat de indienende partij zich verbindt de beslissing van de klachtencommissie als bindend te aanvaarden. Deze verklaring dient ondertekend binnen veertien dagen na verzending aan de secretaris te worden geretourneerd.
5. De secretaris zendt de klacht ter reactie aan de wederpartij en ter ondertekening een verklaring waarin wederpartij zich verbindt de beslissing van de Klachtencommissie als bindend te aanvaarden. Wederpartij wordt een reactietermijn van 14 dagen gegund.
6. Indien (een van de) partijen de beslissing van de Klachtencommissie niet als bindend wensen te aanvaarden wordt de klacht niet in behandeling genomen. De secretaris stelt de beide partijen daarvan in kennis.
7. Indien beide partijen de beslissing van de Klachtencommissie als bindend wensen te aanvaarden wordt de klacht in behandeling genomen.
8. Indien naar het oordeel van de secretaris na ontvangst van de reactie van wederpartij het geschil onvoldoende duidelijk is wordt een extra ronde van hoor en wederhoor ingelast met een reactietermijn van 14 dagen.
9. De ontvangen reacties worden ter kennisneming aan de andere partij bij het geschil toegezonden.
10. Indien naar oordeel van de secretaris het geschil voldoende duidelijk is, wordt de klacht schriftelijk voorgelegd aan de Klachtencommissie Werkdruk.

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

11. De Klachtencommissie is bevoegd de werksituatie waar de klacht betrekking op heeft, ter plaatse te beoordelen en tot het vragen van een nadere schriftelijke reactie.
12. De Klachtencommissie kan besluiten tot het houden van een hoorzitting. Ieder der partijen kan zich bij de hoorzitting laten bijstaan door getuigen, deskundigen alsmede zich laten vertegenwoordigen door een gemachtigde.
13. De secretaris deelt de beslissing van de Klachtencommissie uiterlijk binnen veertien dagen nadat de Klachtencommissie deze genomen heeft schriftelijk mede aan partijen.
14. Deze klachtenprocedure laat onverlet dat partijen bij het geschil, dat geschil alsnog aan de bevoegde rechter voorleggen.

Bijlage 10: Klachtenregeling met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van ongewenst gedrag

Artikel 1

- Partijen erkennen het recht van iedere werknemer op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en de onaantastbaarheid van het lichaam. In hun gedrag ten opzichte van elkaar dienen zowel werkgever en werknemer als werknemers onderling dit recht te respecteren en tevens te handelen overeenkomstig de algemene regels van moraal en fatsoen.
Partijen achten ongewenst gedrag onaanvaardbaar en komen overeen gerichte maatregelen te treffen binnen de werkorganisatie om ongewenst gedrag te voorkomen en in voorkomende gevallen te bestrijden.
- Partijen bij deze CAO komen overeen om ieder in eigen kring, op de daarvoor geëigende wijze(n) en met de daartoe geëigende middelen, actief bij te dragen aan de preventie en bestrijding van ongewenst gedrag op het werk.
- Van de werkgever mag worden verwacht dat deze in redelijkheid de werkorganisatie en werkomgeving zodanig inricht, dat ongewenst gedrag wordt voorkomen. De werkgever is door het aangaan van deze overeenkomst verplicht tot het voeren van een samenhangend beleid, dat ongewenst gedrag in de werkorganisatie voorkomt en bestrijdt. Een samenhangend beleid bevat de volgende onderdelen:
 - het ontwikkelen en uitvoeren van preventief beleid;
 - het instellen van een vertrouwenspersoon;
 - ontwikkelen en tot uitvoering brengen van een klachtenprocedure;
 - noodzakelijke maatregelen treffen tegen de pleger van ongewenst gedrag teneinde de veiligheid van de werkplek te herstellen;
 - nazorg voor de slachtoffers.

Artikel 2 Definities

In deze regeling wordt verstaan onder:

- Ongewenst gedrag:
 - Seksuele intimidatie:
directe of indirecte seksueel getinte uitingen, welke door een werknemer als ongewenst wordt ervaren, en/of de veiligheid van de werkplek in de meest brede zin van het woord wordt aangetast.
 - Discriminatie op grond van ras, huidskleur, godsdienst en seksuele voorkeur:
directe of indirecte uitingen die discriminerend zijn op grond van ras, huidskleur, godsdienst en seksuele voorkeur welke door een werknemer als ongewenst *worden* ervaren, en/of de veiligheid van de werkplek - in de meest brede zin van het woord - wordt aangetast.
 - Pesten/Agressie/Geweld:
voorvallen waarbij een werknemer psychisch of fysiek wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen, onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het verrichten van arbeid.
- Werknemer:
iedere man of vrouw die een arbeidsovereenkomst heeft (gehad) met de werkgever, alsmede de bestuurder, alsmede degene die als uitzendkracht voor de werkgever werkzaam is (geweest); tevens wordt hiertoe gerekend de werknemer van de opdrachtgever die op tijdelijke basis wordt (werd) ingeleend van die opdrachtgever.
Toelichting: het komt regelmatig of incidenteel voor dat werknemers van de opdrachtgever hand- en spandiensten verlenen aan de schoonmakers.
- Klachtencommissie:
de commissie op ondernemingsniveau tot wie de werknemer, die wordt geconfronteerd met ongewenst gedrag, zoals bedoeld in lid 1, zich kan wenden met een klacht en die deze klacht behandelt.
- Vertrouwenspersoon:
de functionaris op ondernemingsniveau die de eerste opvang verzorgt van de bestuurder of de werknemer, die wordt geconfronteerd met ongewenst gedrag, zoals in lid 1.
- Klachtencommissie RAS:
de commissie op bedrijfstakniveau tot wie de werknemer, die wordt geconfronteerd met ongewenst gedrag, zoals bedoeld in lid 1, zich kan wenden met een klacht en die deze klacht behandelt.
- Centrale Vertrouwenspersoon:
de functionaris die op bedrijfstakniveau de eerste opvang verzorgt van de werknemer, die wordt geconfronteerd met ongewenst gedrag, zoals in lid 1.
- RAS:
Raad voor Arbeidsverhoudingen Schoonmaak- en Glazenwassersbranche.
- Opdrachtgever:
De natuurlijke of rechtspersoon ten behoeve van wie feitelijk werkzaamheden worden verricht.

Artikel 3 Preventief beleid

Aan alle werknemers zal door de werkgever te kennen worden gegeven dat ongewenst gedrag, als bedoeld in artikel 2 lid 1, niet getolereerd wordt en tot sancties kan leiden voor de persoon die zich daar aan schuldig maakt. Alle werknemers zullen via de gebruikelijke informatiekkanalen worden geïnformeerd over het beleid ter preventie en bestrijding van dergelijk gedrag op het werk.

Artikel 4 Ontvankelijkheid klacht

- Een klacht bij de Klachtencommissie op ondernemingsniveau dient binnen een periode van 3 jaar, na de confrontatie met ongewenst gedrag, te worden ingediend door een werknemer in de zin van deze klachtenregeling. De Klachtencommissie kan, indien er sprake is van een ernstige klacht (ter beoordeling van de Klachtencommissie), deze in behandeling nemen ook als deze na het derde jaar na de confrontatie met ongewenst gedrag wordt ingediend.
- Anonieme klachten worden niet in behandeling genomen, tenzij in combinatie met of ter ondersteuning van (een) andere anonieme klacht(en). In dat geval wordt de anonieme klacht aangemerkt als een anonieme getuigenis van een derde. Eén en ander ter beoordeling van de Klachtencommissie.

Artikel 5 Voorlopige voorziening

1. Zowel bij de aanvang van de procedure als gedurende de looptijd van het onderzoek door de Klachtencommissie kan de werkgever tijdelijke voorzieningen voor de duur van de klachtenprocedure treffen, indien het welzijn van de klager dat noodzakelijk maakt, dan wel er sprake is van een voor één of meer direct betrokkenen onhoudbare situatie. De getroffen maatregelen hebben uitsluitend een tijdelijk karakter en mogen op geen enkele wijze vooruitlopen op eventuele definitieve maatregelen, een en ander met behoud van arbeidsvoorwaarden.
2. De werkgever waarborgt dat de klager niet zal worden benadeeld als gevolg van de door betrokkene ingestelde procedure.

A) PROCEDURE OP ONDERNEMINGSNIVEAU

Artikel 6 Vertrouwenspersoon op ondernemingsniveau

1. De werkgever benoemt een voor de taak goed uitgeruste Vertrouwenspersoon. De Vertrouwenspersoon zal een persoon zijn die het vertrouwen geniet van het personeel. De Vertrouwenspersoon moet gemakkelijk aanspreekbaar zijn, vertrouwelijk met informatie kunnen omgaan en beschikken over vaardigheid in gespreksvoering.
2. De Vertrouwenspersoon heeft tot taak:
 - de eerste opvang van werknemers die worden geconfronteerd met ongewenst gedrag, als bedoeld in artikel 2 lid 1;
 - een werknemer die zich heeft gewend tot de Vertrouwenspersoon inzake ongewenst gedrag, als bedoeld in artikel 2 lid 1, bij te staan en van advies te dienen;
 - door onderzoek en overleg met de betrokkenen bij bedrijfsonderdelen te trachten tot een oplossing van het gesignaleerde probleem te komen;
 - de klager desgewenst te ondersteunen bij het indienen van een klacht bij de eigen Klachtencommissie, de Klachtencommissie van derden (bijvoorbeeld de opdrachtgever) dan wel de Klachtencommissie RAS;
 - de directie en andere relevante bedrijfsonderdelen (bijvoorbeeld personeelszaken, bedrijfsmaatschappelijk werk) gevraagd en ongevraagd te adviseren met betrekking tot ongewenst gedrag in de onderneming;
 - doorverwijzen naar externe hulpverleningsinstanties;
 - verlenen van nazorg aan werknemers die met ongewenst gedrag, als bedoeld in artikel 2 lid 1, zijn geconfronteerd;
 - registreren van de aard en de omvang van de meldingen inzake ongewenst gedrag;
 - opstellen van een jaarverslag met betrekking tot ongewenste omgangsvormen alsmede over de wijze waarop de Vertrouwenspersoon zijn/haar taak heeft kunnen uitoefenen.
3. De Vertrouwenspersoon verricht geen handeling ter uitvoering van zijn/haar taak dan met instemming van de betrokken melder.
4. De werkgever dient de Vertrouwenspersoon de nodige faciliteiten te verschaffen waardoor hij/zij op vertrouwelijke wijze schriftelijk dan wel telefonisch kan worden geraadpleegd, zoals het ter beschikking stellen van een spreekkamer en/of een eigen telefoonlijn, afspraken over het ongeopend laten van aan hem/haar geadresseerde post en dergelijke.

Artikel 7 Voorkoming benadeling vertrouwenspersoon

1. De Vertrouwenspersoon is voor de uitvoering van zijn/haar taken uitsluitend verantwoording schuldig aan de werkgever en geniet bescherming ter garantie van zijn/haar onafhankelijkheid.
2. De Vertrouwenspersoon kan niet worden verplicht mededelingen te doen aan de werkgever omtrent hetgeen hem/haar in zijn/haar functie is meegedeeld.
3. Een Vertrouwenspersoon zal door de werkgever niet worden belemmerd dan wel geschaad in zijn/haar positie, mogelijkheden of kansen binnen de onderneming door het enkele feit dat hij/zij een dergelijke functie vervult en de bij die functie behorende taken uitvoert.
4. Indien een Vertrouwenspersoon van mening is, dat ten opzichte van hem/haar in strijd hiermede wordt of is gehandeld, kan hij/zij hierover een klacht indienen bij de Klachtencommissie RAS.

Artikel 8 Klachtencommissie op ondernemingsniveau

1. De werkgever stelt met instemming van de personeelsvertegenwoordiging, bij voorkeur permanent, een Klachtencommissie in.
2. De Klachtencommissie zal bij voorkeur uit 3 personen bestaan, waarvan ten minste één vrouw; de Vertrouwenspersoon maakt geen deel uit van deze commissie. In de commissie moet bij voorkeur juridische deskundigheid en deskundigheid op het gebied van ongewenst gedrag aanwezig zijn. De Klachtencommissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris aangesteld door de werkgever.
3. Een lid of plaatsvervangend lid van de commissie, dat rechtstreeks bemoeienis heeft of heeft gehad met de klacht, mag aan de behandeling daarvan en de beslissing daarover niet deelnemen.
4. De Klachtencommissie is gehouden tot geheimhouding.

Artikel 9 Behandeling klacht

1. De klacht wordt schriftelijk ingediend bij de Klachtencommissie en bevat een omschrijving van de klacht, de na(a)m(en) van de aangeklaagde, een beknopt overzicht van de feiten en de beslissing die klager wenst. De Klachtencommissie neemt uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van de klacht een besluit omtrent de ontvankelijkheid van de klacht.
2. De Klachtencommissie stelt aangeklaagde(n) binnen twee weken na ontvankelijkverklaring van de klacht op de hoogte van de ontvangst van de klacht en stelt aangeklaagde in de gelegenheid om binnen twee weken een verweerschrift in te dienen. Het verweerschrift wordt ter kennisneming aan klager gezonden.
3. De Klachtencommissie hoort afzonderlijk degene die een klacht over ongewenst gedrag heeft ingediend, degene tegen wie de klacht is gericht en zonodig andere betrokkenen. Klager, aangeklaagde en getuigen/derden, die door de Klachtencommissie zijn opgeroepen om te worden gehoord, zijn verplicht te verschijnen. De tijd, die hiervoor benodigd is, wordt beschouwd als diensttijd. Indien zij verhinderd zijn te

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

verschijnen, dienen zij dit zo spoedig mogelijk en gemotiveerd kenbaar te maken aan de voorzitter van de Klachtencommissie, die vervolgens beslist of de verhinderings wordt geaccepteerd.

- De Klachtencommissie is, indien zij dat nodig acht voor haar onderzoek, bevoegd een onderzoek ter plaatse in te stellen.
- De zittingen van de Klachtencommissie zijn besloten. Van iedere hoorzitting door de Klachtencommissie wordt een verslag gemaakt dat door de gehoorde, binnen een week na ontvangst van het verslag, voor akkoord ondertekend aan de Klachtencommissie dient te worden teruggestuurd, al dan niet voorzien van kanttekeningen. Indien hieraan niet wordt voldaan, wordt het verslag geacht te zijn vastgesteld voor akkoord zonder kanttekeningen. Indien betrokkene ondertekening weigert, wordt dit en de eventuele redenen hiervan in het verslag vermeld. Dit geldt evenzeer voor degene die een anonieme getuigenis aflegt. Klager en aangeklaagde hebben het recht om kennis te nemen van alle door de Klachtencommissie opgestelde verslagen van hoorzittingen en kunnen daarop, indien gewenst, schriftelijk reageren. Tijdens het onderzoek door de Klachtencommissie kan de klager, alsmede degene tegen wie de klacht is gericht, zich laten vergezellen door één vertrouwenspersoon in de zin van deze regeling, of door een raadsman/-vrouw.
- Indien klager of aangeklaagde een werknemer van een opdrachtgever is, zal de Klachtencommissie zo mogelijk in overleg treden met de opdrachtgever en hem tevens betrekken bij de procedure.
- Eenieder, die bij het klachtonderzoek betrokken wordt, is verplicht volstrekte geheimhouding te betrachten omtrent hetgeen met hem/haar besproken is of aan de orde is gesteld.
- De klager, de Vertrouwenspersoon en de leden van de Klachtencommissie mogen niet wegens het indienen van een klacht of in verband met hun functie als Vertrouwenspersoon of als lid van de Klachtencommissie worden benadeeld in hun rechtspositie.

Artikel 10

- De Klachtencommissie brengt binnen zes weken na de eerste hoorzitting met klager en aangeklaagde een schriftelijk advies uit aan de werkgever. Deze termijn kan worden verlengd, mits het een redelijke termijn betreft en direct aan de betrokkenen wordt meegedeeld binnen welke termijn het rapport wel wordt uitgebracht.
- Het advies bevat in ieder geval een uitspraak omtrent de volgende punten:
 - of, en zo ja in welke mate de klacht gegrond is; een klacht is gegrond, indien aannemelijk is dat het ongewenst gedrag heeft plaatsgevonden;
 - wie door het ongewenst gedrag is/zijn getroffen;
 - op welke wijze en met welke frequentie het ongewenst gedrag zich manifesteerde;
 - een advies aan de werkgever inzake te nemen maatregelen.
- Een afschrift van het advies wordt aan de direct betrokkenen gestuurd, alsmede aan de Vertrouwenspersoon.
- De Klachtencommissie brengt jaarlijks aan de werkgever verslag uit van het aantal en de aard van de bij haar ingediende klachten inzake ongewenste omgangsvormen. In het verslag mogen geen tot personen herleidbare gegevens worden opgenomen. De werkgever zendt dit verslag aan de personeelsvertegenwoordiging.

Artikel 11

- De werkgever bepaalt binnen één maand na ontvangst van het advies van de Klachtencommissie welke maatregelen getroffen dienen te worden en deelt dit mede aan betrokkenen. Daarbij wordt zoveel mogelijk voorkomen dat de te nemen maatregelen de klager benadelen.
- De werkgever is verplicht de bij de Klachtencommissie ingediende klachten te registreren en op verzoek van de RAS aan de RAS mee te delen. De privacy van de betrokkenen wordt hierbij voldoende gewaarborgd.

Artikel 12

- Indien de omvang van de onderneming dusdanig is dat er geen Klachtencommissie in het leven kan worden geroepen of Vertrouwenspersoon kan worden benoemd, dient de naam van een contactpersoon (Arbo-coördinator of Arbodienst) bekend te worden gemaakt die nadere informatie kan verzorgen of in een voorkomend geval te verwijzen naar de Centrale Vertrouwenspersoon.
- Indien de onderneming terzake niets heeft geregeld, dient in voorkomende gevallen de procedure zoals omschreven in de bijlage aangaande de Klachtencommissie RAS te worden gevolgd.

B) CENTRALE VERTROUWENSPERSOON

Artikel 13 Centrale Vertrouwenspersoon

- Er is een Centrale Vertrouwenspersoon voor de Schoonmaak- en Glazenwassersbranche. De Centrale Vertrouwenspersoon is telefonisch bereikbaar onder telefoonnummer: 0800-0230654.
- De Centrale Vertrouwenspersoon is belast met de opvang van de werknemer die ongewenst gedrag heeft ondergaan. In dit kader heeft hij/zij tevens tot taak:
 - het op verzoek van de werkgever adviseren over preventie van ongewenst gedrag als bedoeld in artikel 2 lid 1;
 - een werknemer, die zich heeft gewend tot de Centrale Vertrouwenspersoon inzake ongewenst gedrag, bij te staan en van advies te dienen. Desgewenst het ondersteunen van klager bij het indienen van een klacht bij de Klachtencommissie RAS;
 - op verzoek van melder door onderzoek en overleg met de betrokkenen te trachten tot een oplossing van de klacht te komen. De werkgever dient hiertoe de Centrale Vertrouwenspersoon de nodige faciliteiten te verschaffen, zoals het ter beschikking stellen van een ruimte waarin met de betrokkene(n) gesproken kan worden.
- Tevens heeft de Centrale Vertrouwenspersoon de volgende taken en bevoegdheden:
 - het gevraagd en ongevraagd adviseren van de RAS inzake het bevorderen van preventie en bestrijding van ongewenst gedrag in de Schoonmaak- en Glazenwassersbranche. De Centrale Vertrouwenspersoon heeft geen taak in het adviseren van de Klachtencommissie RAS als het de behandeling van concrete klachten betreft;
 - het ondersteunen van de in de diverse bedrijven benoemde vertrouwenspersonen;
 - het op verzoek van de Klachtencommissie RAS uitbrengen van deskundig advies.
- De Centrale Vertrouwenspersoon verricht geen handeling ter uitvoering van zijn/haar taak dan met instemming van de betrokken klager.

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf

Arbeid en Gezondheid 2008-2012

5. De Centrale Vertrouwenspersoon kan bemiddeling in gang zetten, maar bemiddelt niet zelf.
6. De Centrale Vertrouwenspersoon is voor de uitvoering van zijn/haar taken uitsluitend verantwoording verschuldigd aan de RAS.
7. De Centrale Vertrouwenspersoon heeft voorts tot taak:
 - doorverwijzen naar externe hulpverlenings instanties;
 - verlenen van nazorg aan werknemers, die met ongewenste omgangsvormen als bedoeld in artikel 2 lid 1 van deze regeling, zijn geconfronteerd;
 - registreren van de aard en de omvang van de meldingen inzake ongewenst gedrag;
 - opstellen van een jaarverslag met betrekking tot ongewenste omgangsvormen alsmede over de wijze waarop de Vertrouwenspersoon zijn/haar taak heeft kunnen uitoefenen.

Artikel 14 Slotbepaling

De Klachtencommissies, de Centrale Vertrouwenspersoon en andere betrokkenen handelen zodanig dat de privacy van klager en andere betrokkenen voldoende wordt gewaarborgd.

Bijlage 11: Klachtencommissie RAS

ALGEMEEN GEDEELTE

Artikel 1 Taak Klachtencommissie RAS

Er bestaat een Klachtencommissie binnen de RAS. Haar taak is het geven van bindende adviezen over klachten die betrekking hebben op klachten op het gebied van ongewenst gedrag, zoals opgenomen in artikel 2 lid 1 bijlage XIV.

Artikel 2 Samenstelling Klachtencommissie RAS

- a. De Klachtencommissie wordt per zaak samengesteld uit een pool van maximaal zes leden-werkgevers en maximaal zes leden-werknemers. Afhankelijk van de soort klacht wordt uit deze pool minimaal één lid namens werkgevers en minimaal één lid namens werknemers aangesproken die de Klachtencommissie gaan vormen.
- b. De leden van de Klachtencommissie worden voorgedragen door de bij de CAO betrokken werknemers- en werkgeversorganisatie(s).
- c. De leden van de Klachtencommissie oordelen zonder last of ruggespraak en naar redelijkheid en billijkheid.
- d. Een ambtelijk secretaris ondersteunt de Klachtencommissie.

Artikel 3 Werkwijze Klachtencommissie RAS

- a. Binnen de Klachtencommissie zijn de stemmen gelijkmatig verdeeld onder de aanwezige leden-werknemers en de aanwezige leden-werkgevers. Indien de stemmen staken, neemt de Klachtencommissie geen beslissing.
- b. Besluiten worden genomen met gewone meerderheid van stemmen.
- c. De leden, alsmede de secretaris, zijn gehouden zoveel mogelijk discretie te bewaren ten aanzien van al datgene wat hen uit hoofde van het lidmaatschap respectievelijk functie ter kennis komt.
- d. Een lid van de Klachtencommissie, dat rechtstreeks bemoeienis heeft of heeft gehad met het voorliggende geschil, mag aan de behandeling daarvan en de beslissing niet deelnemen.
- e. De Klachtencommissie kan deskundige(n) raadplegen en desgewenst als adviseur opnemen in de Klachtencommissie.
- f. De Klachtencommissie kan tolken inschakelen indien zij dat wenselijk acht.
- g. De Centrale Vertrouwenspersoon RAS maakt geen deel uit van de Klachtencommissie.

Artikel 4 Jaarverslag

De Klachtencommissie brengt jaarlijks verslag uit aan de RAS over het aantal en de aard van de behandelde zaken en de uitspraken die daarin zijn gedaan. In deze rapportage zullen geen namen noch initialen van betrokkenen worden gebruikt.

Artikel 5 Verzoek

Alvorens een klacht bij de Klachtencommissie RAS in te dienen, dienen de procedures op ondernemingsniveau, voor zover aanwezig, te zijn gevolgd. De werknemer heeft het recht om op grond van zwaarwichtige redenen, zonder consultatie van de Klachtencommissie op bedrijfsniveau, de klacht direct bij de Klachtencommissie RAS in te dienen. De Klachtencommissie RAS toetst de zwaarwichtigheid van deze redenen bij het besluit over de ontvankelijkheid van de klacht.

Artikel 6 Voorlopige voorzieningen

- a. Zowel bij de aanvang van de procedure als gedurende de looptijd van het onderzoek door de Klachtencommissie kan de werkgever tijdelijke voorzieningen voor de duur van de klachtenprocedure treffen, indien het welzijn van de klager dat noodzakelijk maakt, dan wel sprake is van een voor één of meer direct betrokkenen onhoudbare situatie. De getroffen maatregelen hebben uitsluitend een tijdelijk karakter en mogen op geen enkele wijze vooruitlopen op eventuele definitieve maatregelen, een en ander met behoud van arbeidsvoorwaarden.
- b. De werkgever waarborgt dat de klager niet zal worden benadeeld als gevolg van de door betrokkene ingestelde procedure.

Artikel 7 Reglement Klachtencommissie

- a. De klacht wordt schriftelijk ingediend bij de secretaris van de RAS en bevat een omschrijving van de klacht, de na(a)m(en) van de aangeklaagde, een beknopt overzicht van de feiten en de beslissing die klager wenst. De Klachtencommissie neemt uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van de klacht een besluit omtrent de ontvankelijkheid van de klacht.
- b. Een klacht bij de Klachtencommissie dient binnen een periode van drie jaar na de confrontatie met ongewenst gedrag te worden ingediend door een werknemer of medewerker in de zin van deze CAO. De Klachtencommissie kan, indien er sprake is van een ernstige klacht (ter beoordeling van de Klachtencommissie), deze in behandeling nemen ook als deze na het derde jaar na de confrontatie met ongewenst gedrag wordt ingediend.
- c. Anonieme klachten worden niet in behandeling genomen, tenzij in combinatie met of ter ondersteuning van (een) andere anonieme klacht(en). In dat geval wordt de anonieme klacht aangemerkt als een anonieme getuigenis van een derde. Een en ander ter beoordeling van de Klachtencommissie.
- d. De Klachtencommissie stelt aangeklaagde(n) binnen twee weken na ontvankelijk verklaring van de klacht op de hoogte van de ontvangst van de klacht en stelt aangeklaagde in de gelegenheid om binnen twee weken een verweerschrift in te dienen. Het verweerschrift wordt ter kennisneming aan klager gezonden.
- e. De Klachtencommissie hoort binnen zes weken na ontvangst van het verweerschrift klager, aangeklaagde en andere getuigen/derden. Personen die door de Klachtencommissie zijn opgeroepen om te worden gehoord, zijn verplicht te verschijnen. Tijdens het onderzoek door de Klachtencommissie kan de klager, alsmede degene tegen wie de klacht is gericht, zich laten vergezellen door één vertrouwenspersoon in de zin van deze regeling of door een raadsman/- vrouw. Vooraf dient aan de secretaris van de RAS schriftelijk te worden gemeld, door wie klager, alsmede degene tegen wie de klacht is gericht, zich zal laten vergezellen. Klager, aangeklaagde en andere betrokkenen worden afzonderlijk gehoord, tenzij klager aangeeft geen bezwaar te hebben tegen een gezamenlijke hoorzitting. De zittingen van de Klachtencommissie zijn besloten. De Klachtencommissie is, indien zij dat nodig oordeelt voor haar onderzoek, bevoegd een onderzoek ter plaatse in te stellen.

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf

Arbeid en Gezondheid 2008-2012

- f. Van iedere hoorzitting door de Klachtencommissie wordt een verslag gemaakt dat door de gehoorde, binnen een week na ontvangst van het verslag, voor akkoord ondertekend aan de Klachtencommissie dient te worden teruggestuurd, al dan niet voorzien van kanttekeningen. Indien hieraan niet wordt voldaan wordt het verslag geacht te zijn vastgesteld voor akkoord zonder kanttekeningen. Indien betrokkene ondertekening weigert, wordt dit en de eventuele reden hiervan in het verslag vermeld. Dit geldt evenzeer voor degene die een anonieme getuigenis aflegt. Klager en aangeklaagde hebben het recht om kennis te nemen van alle door de Klachtencommissie opgestelde verslagen van hoorgesprekken en kunnen daarop indien gewenst schriftelijk reageren.
- g. Partijen kunnen voor het bijwonen van een zitting van de Klachtencommissie hun reiskosten op basis van openbaar vervoer 2e klasse declareren bij de RAS.
- h. De Klachtencommissie regelt voor het overige haar procedure zelf.
- i. De Klachtencommissie doet uitspraak uiterlijk binnen tien weken na de laatste hoorzitting. Deze termijn kan worden verlengd, mits het een redelijke termijn betreft en direct aan de betrokkenen wordt medegedeeld binnen welke termijn het rapport wel wordt uitgebracht. De uitspraak van de Commissie is voor de betrokken partijen bindend. Toetsing door de burgerlijke rechter blijft daarnaast openstaan.
- j. De Klachtencommissie adviseert over de te treffen maatregelen door de werkgever. Het advies bevat in ieder geval een uitspraak omtrent de volgende punten:
 - of, en zo ja in welke mate de klacht gegrond is; een klacht is gegrond, indien aannemelijk is dat het ongewenst gedrag heeft plaatsgevonden;
 - wie door het ongewenst gedrag is/zijn getroffen;
 - op welke wijze en met welke frequentie het ongewenst gedrag zich manifesteerde;
 - een advies aan de werkgever inzake te nemen maatregelen.
- k. Een afschrift van het advies wordt aan de direct betrokkenen gestuurd, alsmede aan de Centrale Vertrouwenspersoon RAS.

Bijlage 12: Protocol Prikaccidenten voor schoonmaakwerkzaamheden

1. INLEIDING

“Prikaccident” is de verzamelnaam voor prik-, snij en spatongevallen: iedere gebeurtenis waarbij een werknemer in aanraking komt met bloed of lichaamsvloeistoffen van een andere persoon en dit komt op wonden en/of op de slijmvliezen. Meest voorkomende voorbeelden van een prikaccident:

- een verwonding met een scherp voorwerp (bijvoorbeeld: prikken aan een naald, snijden aan glas, mesjes) dat mogelijk met bloed verontreinigd is;
- spatten van bloed in de ogen, mond en/of op beschadigde huid (bijvoorbeeld: gescheurde nagelriemen, kloven, eczeemplekken of andere wondjes).

Hierdoor kan het risico ontstaan op besmetting met bloedoverdraagbare virussen (Hepatitis B, Hepatitis C, HIV).

1.1. DOEL VAN DIT PROTOCOL

Het voorkomen van besmetting met bloedoverdraagbare aandoeningen (BOA) door prikaccidenten.

Het feitelijke protocol bestaat uit twee delen:

- A. Protocol preventie prikaccidenten: voorschriften ter voorkoming van prikaccidenten
 - B. Protocol afhandeling prikaccidenten: voorschriften hoe te handelen als er toch een prikaccident optreedt.
- In de bijlage is het registratieformulier prikaccidenten opgenomen.

1.2. DOELGROEP

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers, werknemers en opdrachtgevers van schoonmaakbedrijven

1.3. VERANTWOORDELIJKHEDEN

Werkgever:

Preventie prikaccidenten

- o Risico-inventarisatie en –evaluatie (RI&E)
Een werkgever is verplicht periodiek een RI&E uit te voeren. Uit de RI&E moet blijken of – en zo ja, op welke werkplekken en bij welke werkzaamheden – er een gerede kans bestaat dat de werknemer op een zodanige wijze in contact komt met bloed dat er een verhoogd risico op besmetting met bloed overdraagbare aandoeningen (BOA). Indien dit het geval is, dient beschreven te zijn op welke wijze prikaccidenten voorkomen respectievelijk afgehandeld dienen te worden.
- o Overleg met de opdrachtgever
De werkgever heeft vóór de aanvang van de werkzaamheden met de opdrachtgever overleg over:
 - Ruimten en omstandigheden waarin blootstelling aan bloed of andere lichaamsvloeistoffen mogelijk is
 - Te hanteren preventiemaatregelen.De werkgever spreekt opdrachtgever aan op eventueel risicovolle situaties.
- o Maatregelen ter voorkoming van prikaccidenten
De werkgever is verplicht om:
 - Voorschriften en werkwijzen ter voorkoming van prikaccidenten op te stellen
 - (Nieuwe) werknemers juist te instrueren over de te volgen werkwijzen
 - Werknemers te voorzien van de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen
 - Ervoor te zorgen dat op de werkplek beschikbaar zijn: tang om scherpe voorwerpen mee op te pakken, stevige containers voor 'risicovol' afval, chloortabletten, EHBO-doos met daarin ontsmettingsmiddel en plastic pleisters.
 - Erop toe te zien dat werknemers de voorschriften naleven en de beschermingsmiddelen gebruiken
- o Aanbieden preventieve vaccinatie
Indien uit de RI&E blijkt dat er een gerede kans bestaat dat de werknemer tijdens zijn werkzaamheden op een zodanige wijze in contact komt met bloed dat hij of zij de kans loopt besmet te worden met Hepatitis B, dan stelt de werkgever de werknemer in de gelegenheid zich preventief te laten vaccineren tegen Hepatitis B. Tegen de andere infecties is geen vaccinatie mogelijk. Het is de vrije keuze van de werknemer of hij of zij zich preventief laat vaccineren, vanwege de integriteit van het eigen lichaam. De werkgever draagt de kosten van de preventieve vaccinatie.

Verwijderd:

Afhandeling prikaccidenten

- o Voorschriften handelwijze na prikaccident
De werkgever is verplicht om:
 - Voorschriften op te stellen hoe te handelen bij prikaccidenten. (zie....)
 - (Nieuwe) werknemers over de handelwijze te instrueren
 - Erop toe te zien dat werknemers de voorschriften naleven

- De noodzakelijke organisatorische maatregelen te treffen
- o Aanbieden behandeling na blootstelling
De werkgever is verplicht om een werknemer die blootgesteld is aan mogelijk besmet bloed of andere lichaamsvloeistoffen de mogelijkheid te bieden om, op basis van afweging van de risico's, een medische behandeling te ondergaan.
- o Afhandeling prikaccident
De werkgever:
 - Respecteert de lichamelijke integriteit en privacy van de werknemer
 - Registreert het prikaccident
 - Zorgt voor begeleiding van de betrokken werknemer
 - Evalueert het prikaccident

Werknemer:

Preventie prikaccidenten

- o Naleving voorschriften en instructies
De werknemer is verplicht de door of namens de werkgever gegeven voorschriften en instructies na te leven.
- o Persoonlijke beschermingsmiddelen
De werknemer is verplicht de door de werkgever ter beschikking gestelde beschermingsmiddelen op de juiste wijze te gebruiken
- o Melding onveilige situaties
De werknemer brengt de door hem/haar opgemerkte onveilige situaties terstond ter kennis aan de werkgever of degene die namens deze ter plaatse met de leiding is belast.

Afhandeling prikaccident

- o Opvolgen voorschriften handelwijze na prikaccident.
De werknemer is (mede)verantwoordelijk voor de goede afhandeling van een hem overkomen prikaccident.
De werknemer:
 - Volgt de voorschriften voor afhandeling van een prikaccident op, respectievelijk verleent aan de uitvoering hiervan zijn medewerking, voor zover dit niet strijdig is met zijn recht op lichamelijke integriteit.
 - Ondergaat (voor zover van toepassing en voor zover niet strijdig met zijn recht op lichamelijke integriteit) de noodzakelijke nacontroles of vervolgvaccinaties.
 - Verstrekt de bedrijfsarts desgewenst de noodzakelijke informatie.

Oprichtgever:

Preventie prikaccident

- o Informatieplicht
De opdrachtgever is verplicht het schoonmaakbedrijf te informeren over:
 - Aanwezige ruimten en omstandigheden waarin blootstelling aan bloed of andere lichaamsvloeistoffen mogelijk is.
 - Genomen maatregelen om de eigen medewerkers te beschermen tegen deze blootstelling (bronbestrijding, persoonlijke beschermingsmiddelen, preventieve vaccinatie e.d.)

2. BLOOTSTELLING AAN BLOED OF ANDERE LICHAAMSVLOEISTOFFEN

De meest voorkomende voorbeelden waarbij de werknemer in aanraking komt met bloed of andere lichaamsvloeistoffen zijn:

- o Prik-/snijongeval: een verwonding met een scherp voorwerp (bijvoorbeeld: prikken aan een naald, snijden aan glas, mesjes).
- o Spatongeval: spatten van bloed of andere lichaamsvloeistof in de ogen, mond en/of op de huid.

3. BLOOTSTELLINGSRISICO

Van blootstellingsrisico is sprake als:

- o Bij prik-/snijongeval: het scherpe voorwerp mogelijk verontreinigd is met bloed of andere lichaamsvloeistof en het scherpe voorwerp gaat dóór de huid heen;
- o Bij spatongeval: bloed of andere lichaamsvloeistof spat op een beschadigde huid of in ogen, mond of andere slijmvliezen.

A. PROTOCOL PREVENTIE PRIKACCIDENTEN

Doel: het voorkomen van prikaccidenten door hygiënisch, zorgvuldig en veilig te werken.

1. ALGEMENE VOORSCHRIFTEN

Werkgever:

- Instrueert elke werknemer vooraf goed over de blootstellingsrisico's en over de op te volgen voorschriften en werkwijzen.
- Stelt de werknemer die kans loopt op besmetting in de gelegenheid zich - voor rekening van werkgever - preventief te laten vaccineren tegen Hepatitis B.
- Voorziet werknemers van de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Zorgt dat op de werkplek de voorgescreven benodigdheden aanwezig en toegankelijk zijn.
- Ziet erop toe dat de werknemers de voorschriften naleven en de persoonlijke beschermingsmiddelen gebruiken.

Verwijerd: .

Werknemer:

- Leeft de voorschriften en instructies na en gebruikt de persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Vraagt bij onduidelijkheden informatie aan de leidinggevende.
- Spreekt collega's aan op werkwijzen die afwijken van onderstaande voorschriften.

Verwijerd: .

Verwijerd: .

2. PERSOONLIJKE HYGIËNE VOORSCHRIFTEN

- Was altijd de handschoenen en de handen na het werk
- Was altijd de handen voor het eten
- Dek gescheurde nagelriemen, kloven, eczeemplekken of andere wondjes altijd goed af met plastic pleisters en/of handschoenen

3. PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

- Maak - als er kans bestaat op contact met bloed of andere lichaamsvloeistoffen - altijd gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

3.1. Handschoenen

Indicaties:

Draag altijd handschoenen bij:

- Bij wondjes aan handen of open huid door eczeem, zeker als deze niet (goed) zijn afgedekt met een plastic pleister.
- Bij het reinigen van toiletten en wasbakken.
- Bij het legen van vuilniszakken en -bakken.
- Bij het oppakken van voorwerpen waar vers of gedroogd bloed (bijvoorbeeld zakdoeken met bloed) aan zit.
- Bij het opruimen van condooms.
- Bij het opruimen van bloed.

Verwijerd: .

Verwijerd: .

Verwijerd: .

Verwijerd: .

Verwijerd: .

Verwijerd: .

Gebruik:

- Inspecteer de handschoenen voor gebruik op verkleuring, gaatjes en scheuren
- Vervissel de handschoenen na beschadiging.
- Was na het werk altijd de handschoenen (hou de handschoenen daarbij aan).
- Trek de gewassen handschoenen bij voorkeur binnenste buiten uit.

Materiaal:

- Bij voorkeur (medische) handschoenen (Nitril). Deze bieden tevens de beste bescherming tegen chemische stoffen, waaronder cytostatica.

3.2. Veiligheidsbril, masker

Indicaties:

- Draag altijd een veiligheidsbril en masker bij risico op spatten van bloed in ogen, mond en neus (bijvoorbeeld bij schoonspuiten onder hoge druk)

Materiaal:

- Ruimzicht-veiligheidsbril
- P2/FFP2 kwartmasker of EN149 halfgelaatsmasker

3.3. Beschermende kleding

Indicaties:

- Draag altijd beschermende kleding - eventueel (disposable) overschort bij het opruimen van bloed.

Materiaal:

- Een overschort moet bescherming bieden aan de armen en aan de voor- en zijkant van het lichaam.
- Het materiaal van de overschort moet vochtafstotend zijn.

Gebruik:

- Draag het overschort niet buiten de werkruimte.
- Verwissel het overschort na bevulling met bloed of andere lichaamsvloeistoffen.

4. VOORSCHRIFTEN BIJ LEGEN VAN AFZALZAKKEN- EN BAKKEN

Benodigheden:

- Handschoenen

Werkwijze:

- Draag handschoenen. Inspecteer de handschoenen voor gebruik op verkleuring, gaatjes en scheuren. Controleer of de handschoenen goed aansluiten.
- Grijp nooit, zelfs niet met handschoenen aan, in afvalzakken of –bakken.
- Leeg afvalbakken door ze om te kiepen.
- Afvalzakken nooit over de schouder gooien of langs het been laten schuren. Zorg dat er afstand is tussen lichaam en de afvalzak.
- Afvalzakken nooit aandrukken, ook niet in een container.
- Afvalzakken niet te strak dichtknopen.

5. VOORSCHRIFTEN BIJ OPRUIZEN VAN SCHERPE VOORWERPEN

Benodigheden:

- Tang
- Hardplastic container

Werkwijze:

- Pak scherpe voorwerpen waar mogelijk bloed of andere lichaamsvloeistoffen aanzitten nooit op met de handen.
- Gebruik een tang of een ander hulpmiddel om het scherpe voorwerp op te rapen of veeg het bijeen zonder er met de handen aan te komen.
- Gooi scherpe voorwerpen nooit in een (afval)zak maar in een hardplastic container.

6. VOORSCHRIFTEN BIJ OPRUIZEN VAN BLOED

Deze voorschriften gelden ook als het bloed al is ingedroogd!

Bloed mag alleen opgeruimd worden door werknemers die daarvoor onderstaande speciale instructies hebben gehad. De niet geïnstrueerde werknemer gaat niet zelf te werk, maar meldt het bij de directleidinggevende.

Verwijderd:

Benodigheden:

- Handschoenen.
- Beschermende kleding – eventueel (disposable) overschort.
- Ruimzicht-veiligheidsbril.
- P2/FFP2 kwartmasker of EN 149 halfgelaatsmasker.
- 2 emmers met chlooroplossing (chloortablet of verdunde chloor).
- Absorberend papier of doeken.
- Afvalcontainer, eventueel hardplastic veiligheidscontainer.
- Handalcohol.

Verwijderd:

Werkwijze:

- Draag handschoenen. Inspecteer de handschoenen voor gebruik op verkleuring, gaatjes en scheuren. Controleer of de handschoenen goed aansluiten.
- Draag beschermende kleding, eventueel (disposable) overschort.
- Bij kans op spatten in ogen, neus en mond (bijvoorbeeld bij schoonspuiten onder hoge druk): gebruik ruimzicht-veiligheidsbril en P2/FFP2 kwartmasker of EN 149 halfgelaatsmasker.
- Zet 2 emmers met chlooroplossing (chloortablet of verdunde chloor) klaar: één voor de handschoenen en één voor de plaats waar het bloed ligt.
- Verwijder het meeste bloed met absorberend papier of doeken.
- Gooi het absorberend papier of de doeken na gebruik direct in een hardplastic afvalcontainer. Doe dit voorzichtig, probeer niet te spetteren.
- Gebruik een tang of een ander hulpmiddel om eventuele scherpe voorwerpen in het bloed op te pakken; nooit met de handen aanpakken. Scherp afval in afvalcontainer doen.
- Spoel de handschoen af in één van de emmers met chlooroplossing.
- Verwissel handschoenen.
- Desinfecteer de plaats met de tweede emmer chlooroplossing.
- Ruim de chlooroplossing en het resterende bloed op met absorberend papier of doeken; gooi deze na gebruik direct in een hardplastic afvalcontainer.
- Spoel de handschoenen af met water en zeep.
- Trek de handschoenen bij voorkeur binnenste buiten uit en gooi ze weg (afvoeren in afvalzak).
- Was de handen goed met handalcohol (zo mogelijk) en vervolgens met water en zeep.

Verwijderd: .

Verwijderd: .

7. VOORSCHRIFTEN BIJ OPRUIZEN VAN URINE, ONTLASTING en BRAAKSEL

Deze voorschriften gelden ook als de urine, ontlasting of het braaksel al is ingedroogd!

Benodigheden:

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

- Handschoenen.
- 1 emmer met chlooroplossing (chloortablet of verdunde chloor)
- Absorberend papier of doeken.
- Afvalcontainer.

Werkwijze:

- Draag handschoenen Inspecteer de handschoenen voor gebruik op verkleuring, gaatjes en scheuren. Controleer of de handschoenen goed aansluiten.
- Zet de emmer met chlooroplossing en de afvalcontainer klaar
- Maak de plek vrij van obstakels
- Verwijder de urine, ontlasting en/of braaksel met het absorberende papier of doeken en gooi deze direct in de afvalcontainer. Doe dit voorzichtig, probeer niet te spetteren.
- Reinig de plaats vervolgens met de chlooroplossing.
- Spoel de handschoenen af met water en zeep.
- Trek de handschoenen bij voorkeur binnenste buiten uit en gooi ze weg (afvoeren in afvalzak).
- Was de handen goed met water en zeep.
- Smeer handen, inclusief nagelriemen, in met (hand)crème.

B. PROTOCOL AFHANDELING PRIKACCIDENTEN

Doel: het voorkomen van het ontwikkelen van een bloeioverdraagbare aandoening (Hepatitis A, Hepatitis B, HIV)

VERANTWOORDELIJKHEDEN

Werkgever

- o Is verantwoordelijk voor de goede afhandeling van een prikaccident.
 - De werkgever is verplicht om een werknemer die blootgesteld is aan mogelijk besmet bloed of andere lichaamsvloeistoffen de mogelijkheid te bieden om, op basis van afweging van de risico's, een medische behandeling te ondergaan.
 - Zorgt ervoor dat de werknemers weten hoe te handelen wanneer zij geconfronteerd worden met een prikaccident
 - Zorgt ervoor dat steeds actuele schriftelijke informatie over de handelwijze bij een prikaccident voorhanden is op de werkplek.
 - o Voorschriften afhandeling prikaccident
 - o (Actuele) contactgegevens instelling voor medische behandeling
 - Zorgt ervoor dat op de werkplek een correct gevulde EHBO-doos aanwezig en toegankelijk is.
 - Is verantwoordelijk voor begeleiding van het slachtoffer bij het verkrijgen van adequate hulp.
 - Meldt het prikaccident bij de opdrachtgever, gaat na of het ongeval voorkomen had kunnen worden, neemt maatregelen indien dit het geval blijkt te zijn en past zondig de RI&E aan.
 - Is verplicht een prikaccident te registreren.
 - Draagt zorg voor opname van relevante informatie in het medisch dossier van de werknemer
- o Respecteert de lichamelijke integriteit en privacy van de werknemer

Verwijderd: .

Verwijderd: .

Verwijderd: .

Verwijderd: .

Werknemer

- o Is (mede)verantwoordelijk voor de goede afhandeling van een hem overkomen prikaccident:
 - Volgt de voorschriften afhandeling prikaccidenten op, respectievelijk verleent aan de uitvoering hiervan zijn medewerking, voor zover dit niet strijdig is met zijn recht op lichamelijke integriteit.
 - Ondergaat (voor zover van toepassing en voor zover niet strijdig met zijn recht op lichamelijke integriteit) de noodzakelijke nacontroles of vervolgvaccinaties.
 - Verstrekt de bedrijfsarts desgewenst de noodzakelijke informatie.

Verwijderd: .

Verwijderd: .

Verwijderd: .

AFHANDELING PRIKACCIDENT

1. ONTSMETTEN

Bij prik- of snijongeval:

1. Laat wond altijd goed dóórbloeden
2. Was de wond grondig en spoel de wond met water onder een kraan
3. Ontsmet de wond met een wondontsmettingsmiddel (bijvoorbeeld: jodium of ontsmettingsdoekjes uit de EHBO-doos)

Bij spatongeval op ogen, mond of andere slijmvliezen:

Spoel ogen, mond en/of andere slijmvliezen goed met schoon water

2. MELDEN BIJ LEIDINGGEVENDE

Meld (na het ontsmetten van de wond, ogen, mond of huid) het prikaccident direct bij de leidinggevende.

3. DOORSTUREN VOOR MEDISCHE BEHANDELING

1. Stuur *elk* slachtoffer van een prikaccident **zo snel mogelijk, maar zeker binnen 2 uur** door voor medische behandeling.
2. Laat het slachtoffer niet alleen reizen, maar **onder begeleiding**
3. Neem – zo mogelijk en op een veilige manier – het voorwerp waaraan het slachtoffer zich verwond heeft of een voorwerp waarop eventueel gespat is mee. Spoel het voorwerp niet schoon, zodat te onderzoeken is of sprake is van besmet materiaal.
4. Vul – zo mogelijk – het registratieformulier prikaccidenten in en neem dit mee naar de medische behandelaar.

4. REGISTRATIE PRIKACCIDENT

1. Registreer het prikaccident op het daarvoor bestemde formulier
2. Zend een kopie van het registratieformulier naar de RAS ten behoeve van de centrale brancheregistratie van prikaccidenten.

5. NAZORG

- o Begeleiding betrokken werknemer
 1. Bespreek het prikaccident met de betrokken werknemer. Respecteer hierbij de privacy van de werknemer; de werknemer kan niet verplicht worden medische informatie te verstrekken aan werkgever.
 2. Verwijs de werknemer naar de bedrijfsarts. Deze kan nadere informatie over de risico-inschatting en eventuele vervolgacties geven en de werkgever, met inachtneming van de privacy van de werknemer, hierover informeren.
- o Evaluatie prikaccident
 1. Meld het prikaccident bij de opdrachtgever.
 2. Ga na of het ongeval voorkomen had kunnen worden, neem maatregelen indien dit het geval blijkt te zijn en pas zo nodig de RI&E aan.

BIJLAGE: REGISTRATIEFORMULIER PRIKACCIDENTEN

IN TE VULLEN DOOR DE LEIDINGGEVENDE

Gegevens medewerker	Naam: M/V Geboortedatum: Functie: Bedrijf:
Gegevens Object/ Werklocatie	Gegevens object/werklocatie Naam opdrachtgever: Adres object/werklocatie: Woonplaats:
Gegevens accident	Datum prikaccident: Tijd prikaccident: Plaats prikaccident (afdeling, ruimte):
	Omschrijving accident: o prik-/snijongeval Waaraan? (naald, glas, etc) o spatongeval Omschrijf zo gedetailleerd mogelijk wat er gebeurd is: (tijdens welke werkzaamheden is het gebeurd, welk lichaamsdeel is verwond of bespat, gebruikte de medewerker persoonlijke beschermingsmiddelen (b.v. handschoenen, veiligheidsbril, gezichtsmasker, overschort e.d.):
	Is het voorwerp meegenomen? o Ja o Neen
	Was het risico op prikaccidenten op deze locatie, tijdens deze werkzaamheden, bekend? o ja o neen Medewerker is doorgestuurd naar: Naam instelling: Vestigingsplaats instelling:

Bijlage 13: Protocol veilig omgaan met cytostatica voor schoonmaakwerkzaamheden

Inleiding

Cytostatica zijn geneesmiddelen die ingezet worden bij de chemotherapeutische behandeling van met name kankerpatiënten. Het zijn stoffen die invloed hebben op de celdeling van tumoren, waardoor ze een celgroeiremmend of celdodend effect hebben. Zij tasten echter niet alleen de tumorcellen aan maar ook gezonde cellen. Het is dan ook belangrijk dat er, door het nemen van maatregelen en naleven van voorschriften, naar een zo laag mogelijke blootstelling aan cytostatica gestreefd wordt. Arbo-wetgeving verplicht de werkgever om werknemers te beschermen tegen risico's.

Doel van het protocol

Het doel is het vastleggen van voorschriften voor het handelen van schoonmaakmedewerkers in situaties waarin een risico op blootstelling aan cytostatica bestaat. Deze voorschriften moeten leiden tot een zo laag mogelijke blootstelling aan cytostatica.

Doelgroep

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers, medewerkers en opdrachtgevers van schoonmaakbedrijven.

Toepasselijkheid en gebruik

De borging van dit protocol ligt in de Arbo CAO van de Schoonmaak- en Glazenwasserssector. De toepasselijkheid en het gebruik van dit protocol moeten worden gezien in relatie tot de situatie bij de opdrachtgevers:

1. Indien uit informatie van de opdrachtgever en/of de RI&E blijkt dat er risico's bestaan op blootstelling aan cytostatica, moet worden nagegaan of de opdrachtgever een protocol hanteert. Indien dit het geval is, is het protocol van de opdrachtgever leidend, mits het toereikend is.
2. Hanteert de opdrachtgever geen protocol dan kan een protocol van de opdrachtnemer worden gebruikt, mits dit toereikend is.
3. In alle andere situaties is dit protocol leidend.

Dit protocol zal jaarlijks worden geactualiseerd om up-to-date te blijven met alle ontwikkelingen.

Verplichtingen

In het veilig omgaan met cytostatica zijn verschillende verplichtingen aan te duiden.

Verplichtingen van de Opdrachtgever

Zorginstelling:

- licht te allen tijde het schoonmaakbedrijf in over het kunnen voorkomen van ruimten en omstandigheden waarin rekening moet worden gehouden met een situatie waarin sprake kan zijn van verontreiniging met cytostatica;
- draagt zorg voor het adequaat aanduiden van feitelijke situaties ter plaatse waarin cytostatica voorkomt;

Patiënt/cliënt (thuisituatie):

- licht de schoonmaak- of thuiszorgmedewerker in over het voorkomen van cytostatica in de woning of leefomgeving.

Verplichtingen van de Werkgever:

- voert periodiek een RI&E uit op (o.a.) kans op besmetting met cytostatica;
- overlegt voor de start van de werkzaamheden met de opdrachtgever over ruimten en omstandigheden waarin blootstelling aan cytostatica mogelijk is;
- informeert bij patiënten/cliënten in de thuisituatie of er sprake kan zijn van besmetting met cytostatica;
- stelt de medewerkers op de hoogte van het voorkomen van cytostatica in de te reinigen ruimtes;
- instrueert de medewerkers over de te volgen werkwijze;
- voorziet de medewerkers van de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen;
- ziet erop toe dat werknemers de voorschriften opvolgen en de persoonlijke beschermingsmiddelen gebruiken;
- geeft voorlichting en onderricht over de mogelijke gevaren voor de gezondheid van het werken met cytostatica.

Verplichtingen van de Medewerker:

- handelt volgens de door of namens de werkgever gegeven voorschriften en instructies;
- gebruikt de door de werkgever ter beschikking gestelde beschermingsmiddelen op de juiste wijze;
- geeft de door hem/haar opgemerkte onveilige situaties onmiddellijk door aan de werkgever of degene die namens deze ter plaatse met de leiding is belast.

Blootstelling aan cytostatica

Blootstellingsrisico

Cytostatica zijn geneesmiddelen die tumoren tot staan kunnen brengen, maar ze kunnen ook gezonde cellen aantasten. Een acute bijwerking is een irriterend of bijtend effect. Dat gebeurt alleen als het cytostaticum in een hoge concentratie in direct contact komt met weefsel. De effecten op langere termijn zijn onder te verdelen in verandering van erfelijk materiaal, risico voor voortplanting en nageslacht en kankerwekkende effecten. Kankerremmers kunnen dus tegelijkertijd ook kankerwekkers zijn.

Van blootstellingsrisico is vooral sprake bij het omgaan met uitscheidingsproducten zoals urine van cliënten die tot enkele dagen na gebruik hoge concentraties cytostatica bevat en bij het onbeschermd aanraken van met cytostatica vervuilde oppervlakken of bij met cytostatica vervuilde kleding, handschoenen, incontinentiemateriaal of beddengoed.

Omdat er onvoldoende gegevens zijn over de minimale doses cytostatica die schadelijk zijn voor de gezondheid van de medewerker, moet men ervan uitgaan dat iedere blootstelling aan cytostatica een gezondheidsrisico met zich meebrengt.

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf

Arbeid en Gezondheid 2008-2012

Het risico op blootstelling kan verschillen per cytostaticum. In het algemeen bestaat tot 7 dagen nadat de patiënt/cliënt een chemokuur heeft ondergaan een risico. Indien geen verdere informatie over risicotermijnen voorhanden is, moet een termijn van 7 dagen worden aanhouden. Informatie over de risicotermijnen per cytostaticum kan in instellingen via de afdeling, hygiënist of apotheker worden verkregen.

Verder is op de website van de Stichting Arbeidsmarkt Ziekenhuizen

(http://www.staz.nl/html/05_publicaties/downloads/richtlijn_cytostatica.pdf , pagina 296-299) per cytostaticum de risicotermijn te vinden.

Ruimten in instellingen waar patiënten een chemokuur ondergaan zijn permanent besmet. Ook verpleegafdelingen waar voortdurend patiënten verblijven die een kuur ondergaan zijn permanent besmet. Bij patiënten/cliënten die chronisch cytostatica gebruiken, vaak in tabletvorm, is er ook sprake van een permanent blootstellingsrisico.

Hoe kan blootstelling plaatsvinden:

- direct door het onbeschermd aanraken van cytostatica of door met cytostatica besmette oppervlakken, bijvoorbeeld bij het opruimen van uitscheidingsproducten zoals braaksel, ontlasting en urine;
- door contact van cytostatica of uitscheidingsproducten met de huid of slijmvliezen van mond, ogen en neus;
- indirect door met cytostatica vervuilde kleding, handschoenen, incontinentiemateriaal of beddengoed;
- bij slechte handhygiëne en door geen handschoenen te gebruiken kan opname via de huid plaatsvinden of kan besmetting via de mond, ogen of neus plaatsvinden door besmette handen.

Zwanger zijn of borstvoeding geven en werken met cytostatica

De werkgever is volgens het arbobesluit artikel 1.42 verplicht om de arbeid van zwangere medewerksters en medewerksters tijdens borstvoeding zodanig te organiseren dat de arbeid voor die medewerkster geen gevaren met zich kan brengen voor haar veiligheid en gezondheid en geen terugslag kan veroorzaken op de zwangerschap of borstvoeding. Dat betekent dat de zwangere medewerksters of medewerksters tijdens borstvoeding niet mogen worden blootgesteld aan cytostatica. De werkgever organiseert het werk dusdanig dat deze groep medewerksters niet in (mogelijk) besmette ruimtes tewerk wordt gesteld.

Voorgeschreven persoonlijke beschermende maatregelen

Neem persoonlijke beschermende maatregelen in acht wanneer je in aanraking kunt komen met uitscheidingsproducten, besmette oppervlakken en met uitscheidingsproducten verontreinigd wasgoed.

Gebruik zo veel mogelijk de gele driehoek 'Gevaar! Cytostatica' als aanduiding voor besmet materiaal, afvalzakken, waszakken etc. en voor besmette ruimtes en oppervlakken.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

Maak, als er kans bestaat op contact met cytostatica of met uitscheidingsproducten, altijd gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

1 Handschoenen

Draag handschoenen bij:

- Risico op contact met cytostatica zoals bij het opruimen van gemorst materiaal, reinigen van infuuspalen, werkbladen, etc.;
- Risico op contact met uitscheidingsproducten zoals bloed, urine, ontlasting, braaksel, speeksel/sputum, wond/drainvocht en transpiratievocht of artikelen die daarmee verontreinigd zijn;
- Contact met wasgoed (kleding en beddengoed);

Materiaal

Gebruik wegwerphandschoenen die voldoen aan de norm NEN-EN 374-3, "Beschermende handschoenen tegen chemicaliën en micro-organismen".

Aandachtspunt:

Desinfectans verhoogt de doorlaatbaarheid van handschoenen.

Gebruik

- Inspecteer de handschoenen voor gebruik op verkleuring, gaatjes en scheuren;
- Was de handen voor het aantrekken van de handschoenen en herhaal dit bij het verwisselen van de handschoenen;
- Doe de handschoenen na beëindiging van de schoonmaakhandelingen van besmet materiaal en van de besmette ruimte uit om besmetting van de omgeving te voorkomen;
- Zorg ervoor dat bij het uittrekken de buitenkant van de handschoenen niet met de blote handen wordt aanraakt;
- Verwissel de handschoenen bij beschadiging of zichtbare besmetting;
- Voer gebruikte handschoenen af in een dubbele afvalzak.

2 Overschort

Draag overschorten bij:

- Het opruimen van uitscheidingsproducten / legen van ondersteek, po of urinaal;
- Reinigen van door morsen besmette oppervlakken (bijvoorbeeld bij een calamiteit);
- Reinigen van sanitair.

Materiaal

- Gebruik wegwerperschorten van niet-vezelend, waterafstotend materiaal;
- Een overschort moet de onderliggende kleding en de huid voldoende beschermen tegen een besmetting met cytostatica;
- Een overschort moet bescherming bieden aan de armen en aan de voor- en zijkant van het lichaam;
- Een overschort heeft lange mouwen en is aan de voor- en zijkant een gesloten geheel.

Gebruik

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

- Bij het betreden van een besmette ruimte;
- Doe de overschort uit bij het verlaten van de besmette ruimte;
- Draag het overschort niet buiten de werkruimte;
- Verwissel het overschort direct na een calamiteit, zoals morsen met besmette (vloeistof)stoffen;
- Voer overschorten af in een dubbele afvalzak.

3 Gelaatsbescherming

Draag gelaatsbescherming bij:

- Een groot risico op spatgevaar zoals bij:
 - het legen en reinigen van po's en urinalen;
 - calamiteiten met grote hoeveelheden vloeistof (meer dan 5 ml).

Materiaal

Gelaatsbescherming is een beschermbril in combinatie met een wegwerp mondkapje. De bril moet gemaakt zijn van krasbestendig materiaal.

Gebruik

Na gebruik kan de bril gereinigd worden met veel koud water; het mondkapje wordt afgevoerd als besmet materiaal.

Veilig reinigen van besmet materiaal en besmette oppervlakken en veilig omgaan met afval

Bij de volgende beschrijving van de wijze van reinigen en omgaan met afval wordt daar waar dat van toepassing is het verschil aangegeven voor het werken in een instelling voor gezondheidszorg en de thuissituatie. In de instellingen is veelal sprake van een gescheiden afvallijn, een gescheiden lijn voor afvoeren en behandeling van was, etc.

Algemeen

- Werk altijd rustig en zorgvuldig;
- Gebruik bij het reinigen van besmette ruimten nooit een hoge drukspuit;
- Reinig zoveel mogelijk nat;
- Door te spoelen met ruim koud water verdwijnt vrijwel alle besmetting;
- Gebruik per ruimte meerdere werkdoeken;
- Gebruik per besmette ruimte nieuw schoonmaakmateriaal.

1 Reinigen van patiëntenkamer

Doel

Het op veilige wijze reinigen van patiëntenkamers c.q. kamers van cliënten die behandeld zijn met cytostatica.

Benodigde beschermingsmiddelen

- Handschoenen.

<u>Werkwijze instelling</u>	<u>Werkwijze thuis</u>
Reinig vanaf de deur	idem
Reinig daarna leuningen van stoelen, tafelbladen, de buitenzijde en randen van afvalbakken	idem
Reinig vervolgens de bedranden en de infuuspaal	Reinig vervolgens de bedranden
Reinig de houder van de SZA-afvalbak dagelijks	Reinig de afvalbakhouder
Reinig tot slot de vloer	idem

2 Reiniging van sanitair

Doel

Het op veilige wijze reinigen van sanitair dat gebruikt wordt door patiënten/cliënten die behandeld zijn met cytostatica.

Aandachtspunt

- De patiënt dient bij voorkeur na elke toiletgang direct tweemaal door te spoelen (met gesloten deksel indien aanwezig);
- Reinig het sanitair met een natte methode.

Benodigde beschermingsmiddelen

- Handschoenen;
- Overschort;
- Gelaatsbescherming.

Werkwijze

- Reinig de vloer vanaf de deur;
- Spoel het toilet door;
- Reinig de toiletpot;
- Reinig de kranen, wasbak en douchevloer;
- Reinig nogmaals de vloer;
- Bij gebruik van wegwerpdoeken, deze in een dubbele afvalzak deponeren, bij gebruik van wasbare werkdoeken, deze:
 - In een instelling in een gelabelde waszak deponeren;
 - In de thuissituatie apart houden van het overige, niet besmette, wasgoed.

Frequentie

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf

Arbeid en Gezondheid 2008-2012

- Toiletten en was/badgelegenheden die gebruikt worden door cliënten die cytostatica toegediend hebben gekregen ,dienen minimaal 1 x per dag nat gereinigd te worden;
- De periodieke reiniging uitvoeren na een dagelijkse reinigingsgang.

3 Reinigen van besmette materialen zoals po, urinaal en opvangmateriaal

Doel

Het op veilige wijze reinigen van besmette materialen van patiënten/cliënten die behandeld zijn met cytostatica.

Opmerking

Het reinigen van besmette materialen zal vrijwel uitsluitend in de thuissituatie voorkomen.

Benodigde beschermingsmiddelen

- Handschoenen;
- Overschort;
- Gelaatsbescherming.

Werkwijze

- Giet de inhoud voorzichtig langs de rand van het toilet, voorkom spatten;
- Neem tijdens het weggieten de aanhangende druppels met toiletpapier af en spoel dit weg;
- Spoel het toilet tweemaal door (indien aanwezig met gesloten deksel);
- Spoel de materialen na gebruik om met veel koud water, giet de inhoud voorzichtig langs de rand van het toilet en spoel het toilet tweemaal door (indien aanwezig met gesloten deksel);
- Reinig het materiaal vervolgens met water en een dagelijks sanitair reinigingsmiddel, droog het daarna af met papier.

4 Het reinigen van serviesgoed

Doel

Het op veilige wijze reinigen (afwassen) van serviesgoed dat is besmet met cytostatica door patiënten/cliënten die behandeld zijn met cytostatica.

Opmerking

Het reinigen (afwassen) van serviesgoed zal vrijwel uitsluitend in de thuissituatie voorkomen.

Benodigde beschermingsmiddelen

- Handschoenen.

Werkwijze

- Spoel al het serviesgoed goed af met koud water;
- Reinig (was) het serviesgoed op de normale wijze of gebruik een afwasmachine.

5 Verzamelen en afvoeren van afval

Doel

Het op veilige wijze verwijderen en afvoeren van besmette materialen van patiënten/cliënten die behandeld zijn met cytostatica.

<u>Werkwijze instelling</u>	<u>Werkwijze thuis</u>
Met uitscheidingsproducten besmet materiaal en handschoenen, overschorten en mondkapjes in een SZA-vat verzamelen	Met uitscheidingsproducten besmet materiaal en handschoenen, overschorten en mondkapjes verzamelen in een dubbele afvalzak en deze goed afsluiten
Scherp afval en naalden verzamelen in een naaldencontainer	idem
SZA-vat en naaldencontainer volgens de regels van de instelling afvoeren.	Aparte dubbele afvalzak met het huisvuil afvoeren. Naaldencontainer inleveren bij het klein chemisch afval.

Opmerking:

Scherp besmet afval dat niet met een naaldencontainer kan worden afgevoerd, veilig verpakken en afvoeren via de afvalstroom van de instelling of met het huisvuil.

6 Verzamelen linnengoed, wasgoed en wasbare werkdoeken

Doel

Het op veilige wijze inzamelen en verpakken van wasgoed, linnengoed en wasbare werkdoeken.

<u>Werkwijze instelling</u>	<u>Werkwijze thuis</u>
Wasgoed en linnengoed:	Wasgoed, linnengoed, wasbare werkdoek:
De inzameling van met cytostatica besmet linnengoed gebeurt op basis van ethode A, B of C:	het wasgoed, linnengoed en de wasbare werkdoeken worden apart verzameld.
A. in plastic zakken voorzien van de opdruk 'cytostatica'	Voor het wassen worden in ruim koud water gespoeld.
B. in tweezijdig te openen re-usable waszakken (zogenaamde wikkelzakken) voorzien van een waterdichte coating	Daarna wordt op een gebruikelijke manier gewassen.
C. in met de opdruk 'cytostatica' voorziene wateroplosbare waszakken. De keuze methode A, B of C gebeurt na overleg tussen ziekenhuis en schoonmaakorganisatie.	

Wasbare werkdoeken:

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

• De wasbare werkdoeken worden apart verzameld in gelabelde zakken;• Voor het wassen worden ze in ruim koud water gespoeld;• Daarna worden ze op een gebruikelijke wijze gewassen.	

7 Reinigen vanschoonmaakmateriaal

Doel

Het reinigen van het gebruikte schoonmaakmateriaal.

Werkwijze

- Spoel de gebruikte emmers met ruim koud water;
- Spoel de moppen uit met ruim koud water;
- Overige materialen die in contact gekomen zijn met besmette materialen of oppervlakken goed spoelen met ruim koud water.

Bijlage 14: Protocol Preventie handeczeem

Inleiding

Handeczeem is een van de meest voorkomende huidaandoeningen: naar schatting een op de tien mensen heeft er tenminste een keer per jaar last van. Het is een ontsteking van de huid zonder dat er een bacteriële infectie aanwezig is. Handeczeem is dan ook niet besmettelijk.

Kenmerkend voor handeczeem is jeuk, roodheid, ruwe plekken, kloven en blaasjes.

De belangrijkste oorzaak van handeczeem is de regelmatige en/of langdurige blootstelling aan 'nat' werk. Schoonmakers – maar bijvoorbeeld ook kappers, schilders en bloemisten – hebben dan ook een verhoogde kans op (het ontwikkelen van) handeczeem.

In de schoonmaakbranche is het natuurlijk niet mogelijk om 'nat' werk te vermijden. Wél is het mogelijk om de kans dat zich daardoor handeczeem ontwikkelt, zo klein mogelijk te houden.

Door simpele adviezen op te volgen zodat schoonmaaktaken op een huidvriendelijke manier worden uitgevoerd.

Doel van het protocol

Dit protocol heeft als doel de ontwikkeling van handeczeem te voorkomen.

Het bevat de volgende onderdelen:

- adviezen voor de uitvoerende schoonmaakmedewerker
- adviezen voor de werkgever
- de *Zelftest Handeczeem* (achterin het protocol).

Doelgroep

Het protocol Preventie handeczeem is bedoeld voor werkgevers en werknemers van schoonmaakbedrijven.

Risico op blootstelling

Algemeen

Van risico op blootstelling is vooral sprake bij:

- Regelmatig en/of langdurig contact met stoffen die de huid irriteren en uitdrogen zoals water, zeep en reinigingsmiddelen, groente- en vruchtensappen.
Deze stoffen beschadigen bij ieder contact de huid in geringe mate. In beginsel herstelt de huid zich na iedere beschadiging. Echter, als de volgende beschadiging optreedt voordat de huid volledig is hersteld van het vorige contact, neemt de schade toe. De huid krijgt onvoldoende tijd om te genezen en na verloop van tijd kan de maximale belastbaarheid van de huid worden overschreden; er kan eczeem ontstaan.
- Langdurig handschoengebruik
Het afsluitende effect van handschoenen veroorzaakt transpiratie. Dit maakt de huid week waardoor deze beter doordringbaar wordt voor irriterende stoffen.
- Te droge, te warme of juist te koude lucht
Dit bevordert het uitdrogen van de huid waardoor deze gevoeliger wordt.

Risicovolle handelingen en –factoren bij schoonmaaktaken

De belangrijkste risicohandelingen en -factoren in de schoonmaakbranche zijn:

- Contact met water en/of reinigingsmiddelen: onderdompelen van handen in emmers, uitwringen en gebruik van werkdoeken, gebruik van klamvochtige microvezeldoeken.
- Het te lang of onnodig dragen van beschermende handschoenen
- Het te vaak en/of verkeerd wassen en drogen van de handen
- Onvoldoende gebruik van huidverzorgingsproducten

In beginsel geldt dat schoonmaaktaken risico voor de huid van de handen opleveren, indien deze langer dan 4 uur per dag worden verricht. Echter, voor medewerkers met aanleg voor eczeem en/of een voorgeschiedenis met handeczeemklachten bestaat de kans op handeczeem ongeacht de duur van de werkzaamheden.

Vaak zullen medewerkers bovendien thuis ook werkzaamheden verrichten die de huid kunnen belasten. Verder hebben sommige medewerkers een dubbele schoonmaakbaan. Hierdoor kan sprake zijn van dubbele huidbelasting.

ADVIEZEN VOOR DE UITVOERENDE SCHOONMAAKMEDEWERKER

De medewerker kan er zelf van alles aan doen om de kans op handeczeem zo klein mogelijk te maken. Door onderstaande adviezen op te volgen.

1. ALGEMEEN

- Draag geen ringen, armbanden of horloges tijdens het werk
- Draag in de winter buiten warme handschoenen
- Volg de onderstaande voorschriften – zo veel mogelijk — ook thuis op

2. ADVIEZEN VOOR HANDREINIGING

Toelichting

Iedereen wast meerdere malen per dag zijn handen. Omdat de handen zichtbaar vuil zijn of uit hygiënische overwegingen. Handenwassen is een huidirriterende handeling. Bovendien wordt daarbij –uit gewoonte— vaak zeep gebruikt, terwijl dat meestal niet nodig is. Zeep heeft een sterk uitdrogend effect op de huid. Dit verstoort het herstelproces van de huid, waardoor handeczeem kan ontstaan. Om dat te voorkomen is het dus van belang de handen niet meer te wassen dan nodig en alleen als het echt nodig is zeep te gebruiken.

Algemeen

- Was de handen alleen als dat echt nodig is. Het is meestal niet nodig om de handen tijdens de schoonmaaktaken extra te wassen!
- Gebruik alleen zeep als dat nodig is. Gebruik dan een milde, huidvriendelijke handzeep.
- Doe eventuele ringen, armbanden en horloges altijd af voordat de handen worden gewassen. Daaronder een ring blijft altijd water achter. Achtergebleven water verdampt en droogt de huid uit.
- Was de handen nooit met heet water, maar gebruik koud of lauwwarm water.

Handen wassen: met water en zeep

- Als de handen zichtbaar vuil zijn
- Na toiletgebruik, vóór het eten
- Na het opruimen van bloed, urine, ontlasting of braaksel.

Handen wassen: alleen met water

- Als er risico bestaat op contact met cystostatica of met cytostatica besmet bloed, urine, ontlasting of braaksel: vóór het aantrekken van handschoenen en bij het verwisselen van handschoenen
- Als door het dragen van handschoenen de handen bezweet zijn geraakt.
- Na het werk.

Handen afdrogen

- Droog de handen zorgvuldig af, ook de polsen en ook tussen de vingers. Achtergebleven water verdampt en droogt de huid uit.
- Maak bij het afdrogen zo mogelijk gebruik van zachte papieren handdoekjes.

3. ADVIEZEN VOOR HANDSCHOENENGEBRUIK

Toelichting

Het dragen van handschoenen – mits niet kapot – voorkomt contact met water, reinigingsmiddelen en andere huidirriterende stoffen. Echter, handschoenen kunnen er voor zorgen dat de handen bezweet en dus vochtig raken. Daardoor kunnen de handen juist extra gevoelig worden voor huidbeschadiging. Het is dus van belang om handschoenen alleen te dragen als dat echt nodig is en niet langer dan nodig.

Handschoenen: wanneer niet?

- Bij schoonmaaktaken waarbij de handen niet nat, vochtig of vies worden. (bijvoorbeeld: vloerreiniging met mop of wisser, stofzuigen).

Handschoenen: wanneer wel?

- Bij het werken met natte of klamvochtige werkdoeken.
- Bij taken waarbij de handen vies kunnen worden (bijvoorbeeld schoonmaken van sanitair, legen van vuilniszakken en –bakken, opruimen van bloed, urine, ontlasting of condooms).
- Bij wondjes aan handen
- Bij taken in ruimtes en/of omstandigheden waarin sprake kan zijn van verontreiniging met cytostatica.

Handschoenen: hoe?

- Zorg dat de handen schoon maar vooral droog zijn voordat de handschoenen worden aangetrokken.
- Inspecteer de handschoenen voor gebruik op verkleuring, gaatjes en scheuren. Wissel de handschoenen na beschadiging.
- Zorg dat de handschoenen goed aansluiten.
- Wissel de handschoenen na beschadiging
- Draag de handschoenen niet langer dan 10 minuten

- Gebruik een katoenen onderhandschoen. Is het nodig is om de handschoen langer dan 10 minuten te dragen.

•
Handschoenen: welke?

Bij taken in ruimtes en/of omstandigheden waarin sprake kan zijn van verontreiniging met cytostatica:

- Wegwerphandschoenen die voldoen aan de norm NEN-EN 374 -3 "Beschermdende handschoenen tegen chemicaliën en micro-organismen".

Bij taken waarbij kans bestaat op prikaccidenten:

- Bij voorkeur nitrilhandschoenen. Deze bieden tevens bescherming tegen chemische stoffen, waaronder cytostatica.

Bij taken waarbij geen kans bestaat op prikaccidenten of besmetting met cytostatica:

- Bij natte en vochtige werkzaamheden: huishoudhandschoenen van vinyl. Liever geen latexhandschoenen. Deze kunnen bij veelvuldig gebruik een latexallergie veroorzaken. Overigens, de in het kader van bescherming tegen cytostatica of prikaccidenten voorgeschreven handschoenen zijn ook prima!
- Bij droge, vieze werkzaamheden: bij voorkeur katoenen handschoenen.

4. ADVIEZEN VOOR HUIDVERZORGING

Toelichting:

Door veelvuldig contact met water, zeep en reinigingsmiddelen slijt het natuurlijke vetlaagje op de huid. De huid droogt dan uit en irriterende stoffen kunnen beter doordringen. Door een vetlaagje op de huid (crème) aan te brengen, wordt de huid hiertegen beschermd. Crème kan de huid nooit volledig beschermen: het dragen van handschoenen blijft nodig!

Huidverzorging: hoe

- Doe eventuele ringen, armbanden en horloges af. Daaronder blijft altijd wat crème achter. Dit kan de huid irriteren.
- Gebruik de crème op een aantal vaste momenten per dag. Vóór het werk, tijdens de pauze en vóór het naar huis gaan bijvoorbeeld. En op ieder moment dat daar even tijd voor is.
- Breng niet teveel crème per keer aan. De huid neemt teveel crème niet op. Een aantal keren per dag een dun laagje is daarom beter dan één of twee keer een dikke laag. Werken met te vette handen is bovendien lastig!
- Smeer de handen helemaal in: de binnen- en buitenkant, tussen de vingers en de vingertoppen. Vergeet de nagelriemen niet!

Huidverzorging: welke?

- Een vette crème die vrij is van geurstoffen en conserveringsmiddelen. Gebruik bij voorkeur geen bodylotion. Bodylotion bevat meestal veel water en kan daardoor de huid uitdrogen!

ADVIEZEN VOOR DE WERKGEVER

Algemeen

In het algemeen geldt dat schoonmaaktaken risico voor de huid van de handen oplevert, indien deze **langer dan 4 uur** per dag worden verricht. Echter, voor medewerkers met een aanleg voor eczeem en/of een voorgeschiedenis met handeczeemklachten bestaat de kans op handeczeem ongeacht de duur van de werkzaamheden.

Vaak zullen medewerkers bovendien thuis ook werkzaamheden verrichten die de huid kunnen belasten. Verder hebben sommige medewerkers een dubbele schoonmaakbaan. Hierdoor kan sprake zijn van dubbele huidbelasting.

ADVIEZEN

- Geef (nieuwe) medewerkers voorlichting over de risico's op handeczeem en voorzie hen van de preventie-adviezen.
- Zorg op de werkvloer voor voldoende beschikbaarheid van de juiste persoonlijke beschermings- en verzorgingsmiddelen (handschoenen, crème).
- Zie erop toe dat de medewerkers de adviezen opvolgen en de beschermings- en verzorgingsmiddelen op de juiste wijze gebruiken.
- Laat medewerkers die langer dan 4 uur per dag werken minimaal 1 keer per twee jaar de vragen uit de *Zelftest Handeczeem* beantwoorden. (De *Zelftest Handeczeem* is opgenomen in de bijlage bij dit protocol)
- Verwijs de medewerker naar de bedrijfsarts, indien de uitslag van de *Zelftest Handeczeem* hiervoor aanleiding geeft.
- Zorg zo mogelijk voor tijdelijk aangepast - droog en schoon - werk voor medewerkers met handeczeemklachten.
- Laat u ondersteunen door een bedrijfsarts die voldoende geschoold is in arbeidsdermatosen (huidafwijkingen die een relatie hebben met het werk).

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

BIJLAGE: Zelftest Handeczeem

A

		Score
1. Heeft u ooit jeukende huidafwijking gehad?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
2. Heeft u ooit eczeem gehad in huidplooien (knieholten, elleboogsplooien, enkels, hals of nek)?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
3. Heeft u nu eczeem in huidplooien?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
4. Als u een jeukende huidafwijking hebt of gehad hebt, is deze begonnen voordat u 2 jaar oud werd?	☐ ja ☐ neen	→2 punten
5. Heeft u ooit astma, hooikoorts of chronische bronchitis gehad?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
6. Heeft u de laatste 12 maanden last gehad van een droge huid?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
Scoretotaal A	 punten

B

1. Heeft u in de afgelopen 12 maanden een van de volgende klachten gehad?		
• Rode en gezwollen handen of vingers?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
• Schilferende handen of vingers met kloven?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
• Jeukende handen of vingers met kloven?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
• Handen of vingers met kloven?	☐ ja ☐ neen	→2 punten
• Blaasjes in handpalmen, op handruggen of tussen de vingers?	☐ ja ☐ neen	→2 punten
• Rode bultjes aan handen of vingers?	☐ ja ☐ neen	→2 punten
2. Duurde de afwijking langer dan een dag?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
3. Kwam deze afwijking meer dan eenmaal voor?	☐ ja ☐ neen	→1 punt
Scoretotaal B	 punten

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Arbeid en Gezondheid 2008-2012

Advies naar aanleiding van uitslag Zelftest handeczeem

Verwijs de medewerker door naar de bedrijfsarts als:

- De medewerker op het moment van invullen van de vragenlijst huidklachten aan handen, polsen of onderarmen heeft
- Of:
- Het scoretotaal A bedraagt 5 of meer punten
- Of:
- Het scoretotaal B bedraagt 2 of meer punten.

Bijlage 15: Protocollen veilig werken met stoffen

a. **PROTOCOL VEILIG WERKEN MET STOFFEN IN DE GEVELREINIGING**

1. INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Reinigingsproducten kunnen stoffen bevatten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Soms zijn die stoffen zó schadelijk dat het gebruik van producten die deze stoffen bevatten, verboden is. Andere stoffen zijn dermate schadelijk dat bij de toepassing van producten die deze stoffen bevatten specifieke veiligheidsvoorschriften – ten aanzien van de werkwijze of het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen bijvoorbeeld – in acht genomen moeten worden.

In dit protocol zijn alle, voor de gevelreiniging geldende voorschriften op een rij gezet. *)

De voorschriften zijn verplicht. De Arbeidsinspectie controleert of aan de verplichtingen voldaan wordt.

*) *Er zijn ook protocollen voor de Transportreiniging, Gezondheidszorg, Voedingsmiddelensector, Reguliere schoonmaak en Non-food/IGK.*

1.2 DOEL VAN HET PROTOCOL

Het voorkómen van blootstelling aan stoffen die een (ernstig) gezondheidseffect kunnen veroorzaken. Hiertoe zijn in het protocol dwingende voorschriften vastgelegd.

1.3 DOELGROEP

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers en werknemers (en opdrachtgevers) van schoonmaakbedrijven werkzaam in de gevelreiniging.

1.4 VERPLICHTINGEN

Werkgever is verplicht om:

- werknemers te voorzien van de juiste – toegestane – reinigingsproducten en de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's).
- (nieuwe) werknemers juist te instrueren over de in acht te nemen veiligheidsvoorschriften.
- erop toe te zien dat werknemers de veiligheidsvoorschriften naleven en de PBM's gebruiken.
- indien de opdrachtgever bepaalt welk reinigingsproduct gebruikt moet worden of indien de opdrachtgever de reinigingsproducten verstrekt: erop toe te zien dat dit uitsluitend toegestane reinigingsproducten zijn.

Werknemer is verplicht om:

- de door of namens werkgever gegeven voorschriften en instructie na te leven.
- de door de werkgever ter beschikking gestelde PBM's op de juiste wijze te gebruiken en te onderhouden.

2. GEVAARLIJKE STOFFEN IN GEVELREINIGINGSPRODUCTEN

2.1 ALGEMEEN

Of en in welke mate een bepaalde stof schadelijk is voor de gezondheid is mede afhankelijk van de omstandigheden waaronder het product dat deze stof bevat wordt toegepast. Een verbod op een bepaalde stof dient daarom beschouwd te worden in combinatie met een of meerdere specifieke productsoorten.

Onderscheid wordt gemaakt tussen stoffen die altijd verboden zijn en stoffen waarvoor geldt dat zij uitsluitend in een beperkte concentratie mogen voorkomen in reinigingsproducten.

In paragraaf 2.2. wordt aangegeven welke stoffen verboden zijn, hoe u deze kunt herkennen, welke productsoorten die in de gevelreiniging gebruikt worden mogelijk deze stoffen bevatten en wat goede alternatieven zijn voor de verboden producten/stoffen.

In paragraaf 2.3 wordt aangegeven welke stoffen uitsluitend in een beperkte concentratie mogen worden toegepast, hoe u deze stoffen kunt herkennen, welke concentratie maximaal is toegestaan en welke productsoorten mogelijk deze stoffen bevatten.

2.2 VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN EN ALTERNATIEVEN

Of een product een bepaalde stof bevat, kunt u nagaan door het Veiligheidsinformatieblad (VIB) te raadplegen (rubriek 2 *Samenstelling en informatie over de bestanddelen*). Stoffen kunnen onder verschillende namen voorkomen, maar zijn in rubriek 2 te herkennen aan hun unieke identificatienummer, het zogenaamde EG-nummer (ook wel EINECS of ELINCS) en CAS-nummer.

2.2.1 VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN

VERBODEN STOF	HERKENNEN	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Fluorwaterstofzuur	EG-nummer 231-634-8 CAS-nummer 7664-39-3	zure gevelreiniger

2.2.2 ALTERNATIEVEN

VERBODEN PRODUCT/STOF	ALTERNATIEF PRODUCT/STOF	HERKENNEN
Zure gevelreiniger op basis van fluorwaterstof	Pasta op basis van: ammoniumbifluoride of: niet-chemisch alternatief: stralen	EG-nummer 215-676-4 CAS-nummer 1341-49-7

2.3 STOFFEN UITSLUITEND TOEGESTAAN IN BEPERKTE CONCENTRATIE

STOF	HERKENNEN	MAX. TOEGESTANE CONCENTRATIE	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Ammonia	EG-nummer 215-185-5 CAS-nummer 1310-73-2	5%	Alkalische reiniger Graffitiverwijderaars

3. AANVULLENDE VEILIGHEIDSVOORSCHRIFTEN VOOR DE GEVELREINIGING

3.1 ALGEMEEN

- Er zijn aanvullende veiligheidsvoorschriften voor:
- het werken met zoutzuur (paragraaf 3.2)
 - het werken met graffitiverwijderaars (paragraaf 3.3)

3.2 VEILIGHEIDSVOORSCHRIFTEN VOOR HET WERKEN MET ZOUTZUUR

- 1. Reinig de gevel altijd op de manier zoals het bedrijf voorschrijft. Neem daarbij de inwerktijd van de zuren in acht.**
De voorschriften zorgen ervoor dat het vuil effectief wordt verwijderd zonder de ondergrond te beschadigen.
- 2. Gebruik de dosering die op de verpakking staat aangegeven in het geval dat bedrijfsvoorschriften hierover ontbreken.**

Indien de zure reiniger verdund moet worden, volg dan de instructie op het etiket of het productblad op. Om goed te reinigen is het van belang dat niet te veel of te weinig zuur gebruikt wordt.

3. **Zorg dat er bij het aanmaken (verdunnen) van de gebruiksooplossing (stromend) water en een oogdouche binnen handbereik aanwezig zijn.**
Onverdunde zuren hebben sterk bijtende eigenschappen. Bij contact met de huid of ogen kunnen brandwonden ontstaan.
4. **Gebruik alleen de originele verpakking.**
5. **Eerst het water, dan zure reiniger toevoegen.**
Door de emmer eerst te vullen met water en daarna het zuur toe te voegen, wordt de kans op spatten van het onverdunde zuur kleiner.
6. **Meng nooit zuren met andere reinigingsmiddelen.**
Door mengen kunnen mogelijk (zeer) gevaarlijke stoffen ontstaan!
7. **Sluit doppen en deksels van verpakkingen direct na gebruik goed af.**
Het product blijft dan schoon en onnodige blootstelling aan zuren wordt voorkomen.
8. **Zuren nooit verspuiten!**
Verspuiten vergroot de kans op huidcontact. Bovendien kunnen tijdens het verspuiten kleine deeltjes ontstaan die makkelijk ingeademd worden. Dat kan schadelijk zijn voor de gezondheid.
9. **Eerst de gevel onder lage druk spoelen, dan hoge druk reinigen.**
Na het opbrengen en inwerken van de zure reiniger wordt de ondergrond meestal direct onder hoge druk gereinigd. Terugkaatsing veroorzaakt blootstelling aan de reiniger en het vrijkomende vuil. De blootstelling wordt verlaagd door de gevel eerst onder lage druk af te spoelen en vervolgens onder hoge druk af te spuiten.
10. **Naar beneden gericht en onder schouderhoogte afspuiten.**
Hierdoor is de kans op huidblootstelling veel lager.
11. **Voorkom dat anderen blootgesteld worden aan de zure reiniger.**
Waarschuw collega's en voorbijgangers dat zij zich op afstand houden. Bijvoorbeeld door de werkplek af te baken met een lint en het afzetten van de steiger met steigergaas (hier bestaat een norm voor).
12. **PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN (PBM's)**

Wanneer?	Welke PBM?
Bij het verdunnen van geconcentreerd zoutzuur	<ul style="list-style-type: none">• Handschoenen van butylrubber of PVC• Zuurbil, gelaatsscherm of oogbescherming• Voorschot van PVC of neopreen
<hr/>	
Bij het inborstelen/kwasten/rollen van <i>verdund</i> zoutzuur	
Korter dan 2 uur	<ul style="list-style-type: none">• Handschoenen van butylrubber of PVC• Halfgelaatmasker met filtertype BE voor zure gassen• Zuurbil, gelaatsscherm of oogbescherming
Langer dan 2 uur	<ul style="list-style-type: none">• Handschoenen van butylrubber of PVC• Volgelaatmasker met filtertype BE voor zure gassen
<hr/>	
Bij het schoonspuiten van gevel na inwerking van zoutzuur	<ul style="list-style-type: none">• Vloeistofdichte overall met daaraan vaste laarzen en handschoenen van PVC of neopreen. <p>Let op: zorg ervoor dat er bij gebruik geen vloeistof in de handschoenen/laarzen kan lopen.</p> <ul style="list-style-type: none">• Zuurbil, gelaatsscherm of oogbescherming

13. EHBO-maatregelen

Algemeen	In alle gevallen van twijfel of wanneer symptomen blijven bestaan: raadpleeg een arts.
Inademen	<ul style="list-style-type: none">• Breng de betrokkene in de frisse lucht• Laat betrokkene rusten• Breng betrokkene in halfzittende houding• Zet direct spoedeisende hulp in
Huid	<ul style="list-style-type: none">• Trek aan de huid vastgeplakte kleding NIET los, maar spoel EERST met veel water of douche• Raadpleeg een arts
Ogen	<ul style="list-style-type: none">• Spoel minimaal 15 minuten met water• Alleen als dit moeiteloos kan: verwijder (eventuele) contactlenzen eerst• Breng betrokkene naar (oog)arts
Inslikken	<ul style="list-style-type: none">• Laat betrokkene mond spoelen met water en weer uitspugen• Laat betrokkene rusten• NIET laten braken!• Zet direct spoedeisende hulp in

3.3 VEILIGHEIDSVOORSCHRIFTEN VOOR HET WERKEN MET GRAFFITIVERWIJDERAARS

- 1. Vermijd het gebruik van producten met methyleenchloride.**

Er zijn aanwijzingen dat deze stof kankerverwekkend is. Of een product methyleenchloride bevat, kunt u nagaan door het etiket of door rubriek 2 *Samenstelling en informatie over de bestanddelen* van het Veiligheidsinformatieblad (VIB) te raadplegen. Methyleenchloride kan onder verschillende namen voorkomen, maar is in rubriek 2 te herkennen aan zijn unieke identificatienummer, namelijk aan EG-nummer 200-838-9 en CAS-nummer 75-09-2.

Soms is het gebruik van methyleenchloride noodzakelijk, maar niet altijd. Probeer voor aanvang van de klus drie alternatieven zonder methyleenchloride. Beschikbare alternatieve producten zijn bijvoorbeeld graffitiverwijderaars op basis van benzylalcohol (EG-nummer 202-859-9, CAS-nummer 100-51-6), 2-amino-alcohol (EG-nummer 205-483-3, CAS-nummer 141-43-5) of N-methyl-2-Pyrrolidon (EG-nummer 212-828-1, CAS-nummer 872-50-4).

Deze producten zijn relatief minder schadelijk, maar kunnen de gezondheid nog steeds schade toebrengen. Ook kennen ze vaak een (iets) langere inwerktijd.
- 2. Kies voor aromaatvrije of -arme producten.**

Aromatische koolwaterstoffen vormen een groep van stoffen die ernstige gezondheidseffecten kunnen veroorzaken, waaronder schade van de lever, nieren en het zenuwstelsel. Kies daarom voor producten zonder deze stoffen. In sommige gevallen staan aromatische koolwaterstoffen als groep van stoffen genoemd in rubriek 2 van het VIB. Neem bij twijfel contact op met uw leverancier.
- 3. Verwijder graffiti altijd op de manier zoals het bedrijf voorschrijft. Neem daarbij de inwerktijd in acht.**

De voorschriften zorgen ervoor dat de graffiti effectief wordt verwijderd zonder de ondergrond te beschadigen.
- 4. Gebruik de dosering die op de verpakking staat aangegeven in het geval dat bedrijfsvoorschriften hierover ontbreken.**

Om goed te reinigen is het van belang dat niet te veel of te weinig graffitiverwijderaar gebruikt wordt.
- 5. Gebruik bij voorkeur een pasta in plaats van een (dunnere) vloeistof.**

Bij het gebruik van vloeistoffen op poreuze- bijvoorbeeld steenachtige - ondergronden dringt de graffiti vaak in de ondergrond waardoor er vrijwel niet verwijderbare vlekvorming ontstaat. Veel graffitiverwijderaars worden ook als pasta of als verdikte vloeistof geleverd. Hiermee is het makkelijker om de contacttijd met het oppervlak te vergroten. Bijkomend voordeel is dat de kans op spatten - en daarmee de kans op contact met de huid of ogen - kleiner is.
- 6. Meng nooit graffitiverwijderaars bij elkaar of met andere reinigingsmiddelen.**

Door mengen kunnen mogelijk (zeer) gevaarlijke stoffen ontstaan!
- 7. Sluit doppen en deksels van verpakkingen direct na gebruik goed af.**

Het product blijft dan schoon en onnodige blootstelling aan gevaarlijke stoffen wordt voorkomen.

8. **Zorg voor voldoende ventilatie als gereinigd wordt in een beschutte of binnenruimte.**
Door te ventileren wordt minder ingeademd van verdampende graffitiwijdereaar.
9. **Verspuiten van graffitiwijderears is alleen veilig met producten met de volgende labelling op het etiket:**
- geen R-zin of labelling
- R36: Irriterend voor de ogen
- R38: Irriterend voor de huid
- R65: Schadelijk. Kan longschade veroorzaken na verslikken.
- Overige graffitiwijderears niet verspuiten!**
Verspuiten vergroot de kans op huidcontact. Bovendien kunnen tijdens het verspuiten kleine deeltjes ontstaan die makkelijk ingeademd worden. Dat kan schadelijk zijn voor de gezondheid.
10. **Gebruik bij het opbrengen van de graffitiwijdereaar een blokkwast, roller of luwagewagen op langere steel.**
Hiermee wordt de afstand tot de graffitiwijdereaar vergroot en wordt de kans op huidcontact dus kleiner.
11. **Eerst de gevel onder lage druk spoelen, dan hoge druk reinigen.**
Na het opbrengen en inwerken van de graffitiwijdereaar wordt de ondergrond meestal direct onder hoge druk gereinigd. Terugkaatsing veroorzaakt blootstelling aan de graffitiwijdereaar en het vrijkomende vuil. De blootstelling wordt verlaagd door de gevel eerst onder lage druk af te spoelen en vervolgens onder hoge druk af te spuiten.
12. **Naar beneden gericht en onder schouderhoogte afsputten.**
Hierdoor is de kans op huidblootstelling veel lager.
13. **Voorkom contact met de losgeweekte graffiti.**
Ook blootstelling aan de losgekomen graffiti kan schadelijk zijn!
14. **Voorkom dat anderen blootgesteld worden aan de graffitiwijdereaar.**
Waarschuw collega's en voorbijgangers dat zij zich op afstand houden. Bijvoorbeeld door de werkplek af te baken met een lint en het afzetten van de steiger met steigergaas (hier bestaat een norm voor).
15. **PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN (PBM's)
GRAFFITIVERWIJDERS – ALGEMEEN**
- a. **Gebruik de juiste PBM's.**
- b. **Gebruik alleen schone en goed onderhouden PBM's.**
- c. **Draag altijd vloeistofdichte/kunststof handschoenen.**
Welk type handschoen het meest geschikt is, is afhankelijk van de specifieke graffitiwijdereaar. Informatie hierover is te vinden in het Veiligheidsinformatieblad, rubriek 8 *Maatregelen ter beheersing van blootstelling/Persoonlijke bescherming*.
- d. **Draag altijd een overall.**
- e. **Draag bij het opbrengen van graffitiwijdereaar een veiligheidsbril.**
- f. **Gebruik adembescherming wanneer langer dan 30 minuten gewerkt wordt in een kleine besloten ruimte of ruimte waar ventilatie niet mogelijk is. Kies een juist filter.**
Welk type het meest geschikt is, is afhankelijk van de specifieke graffitiwijdereaar. Informatie hierover is te vinden in het VIB, rubriek 8, *Maatregelen ter beheersing van blootstelling/Persoonlijke bescherming*.

16. **PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN (PBM's)
GRAFFITIVERWIJDERS MET METHYLEENCHLORIDE**

Wanneer?	Welke PBM?
Bij het inborstelen/kwasten/rollen van methyleenchloride	<ul style="list-style-type: none">• Handschoenen van PVC• Halfgelaatsmasker met filtertype AX voor organische oplosmiddelen
Bij het schoonspuiten van gevel na inwerking van het methyleenchloride	<ul style="list-style-type: none">• Gelaatsscherm• Vloeistofdichte overall met daaraan vaste laarzen en handschoenen van polyvinylalcohol.• Let op: zorg ervoor dat er bij gebruik geen vloeistof in de handschoenen/laarzen kan lopen.

17. EHBO-maatregelen bij gebruik van graffitiverwijderaars met methyleenchloride

• Algemeen	• In alle gevallen van twijfel of wanneer symptomen blijven bestaan: raadpleeg een arts
-------------------	---

• Inademen	• Breng de betrokkene in de frisse lucht • Laat betrokkene rusten
-------------------	--

• Huid	• Trek aan de huid vastgeplakte kleding NIET los, maar spoel EERST met veel water of douche • Raadpleeg een arts
---------------	---

• Ogen	• Spoel minimaal 15 minuten met water • Alleen als dit moeiteloos kan: verwijder (eventuele) contactlenzen eerst • Breng betrokkene naar (oog)arts
---------------	--

• Inslikken	• Laat betrokkene mond spoelen met water en weer uitspugen • Laat betrokkene rusten • Zet direct spoedeisende hulp in
--------------------	--

b. PROTOCOL VEILIG WERKEN MET STOFFEN IN DE TRANSPORTREINIGING

1. INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Reinigingsproducten kunnen stoffen bevatten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Soms zijn die stoffen zó schadelijk dat het gebruik van producten die deze stoffen bevatten, verboden is. Andere stoffen mogen alleen maar in een beperkte concentratie voorkomen in reinigingsproducten. Bovendien moeten er bij de toepassing van sommige producten nog aanvullende veiligheidsvoorschriften – ten aanzien van de werkwijze of het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen bijvoorbeeld – in acht genomen worden. In dit protocol zijn alle, voor de transportreiniging geldende, voorschriften op een rij gezet. *) De voorschriften zijn verplicht. De Arbeidsinspectie controleert of aan de verplichtingen voldaan wordt.
*) *Er zijn ook protocollen voor de Gevelreiniging, Gezondheidszorg, Voedingsmiddelensector, Reguliere schoonmaak en Non-food/IGK.*

1.2 DOEL VAN HET PROTOCOL

Het voorkomen van blootstelling aan stoffen die een (ernstig) gezondheidseffect kunnen veroorzaken. Hiertoe zijn in het protocol dwingende voorschriften vastgelegd.

1.3 DOELGROEP

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers en werknemers (en opdrachtgevers) van schoonmaakbedrijven werkzaam in de transportreiniging. Hieronder wordt verstaan het reinigen van vervoermiddelen zoals treinen, bussen, metro's, trams en vliegtuigen voor personenvervoer alsmede het reinigen van abri's, perrons en haltes.

1.4 VERPLICHTINGEN

Werkgever is verplicht om:

- werknemers te voorzien van de juiste – toegestane – reinigingsproducten en de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's).
- (nieuwe) werknemers juist te instrueren over de in acht te nemen veiligheidsvoorschriften.
- erop toe te zien dat werknemers de veiligheidsvoorschriften naleven en de PBM's gebruiken.
- indien de opdrachtgever bepaalt welk reinigingsproduct gebruikt moet worden of indien de opdrachtgever de reinigingsproducten verstrekt: erop toe te zien dat dit uitsluitend toegestane reinigingsproducten zijn.

Werknemer is verplicht om:

- de door of namens werkgever gegeven voorschriften en instructie na te leven.
- de door de werkgever ter beschikking gestelde PBM's op de juiste wijze te gebruiken en te onderhouden.

2. GEVAARLIJKE STOFFEN IN TRANSPORTREINIGINGS-PRODUCTEN

2.1 ALGEMEEN

Of en in welke mate een bepaalde stof schadelijk is voor de gezondheid is mede afhankelijk van de omstandigheden waaronder het product dat deze stof bevat wordt toegepast. Een verbod op een bepaalde stof dient daarom beschouwd te worden in combinatie met een of meerdere specifieke productsoorten. Onderscheid wordt gemaakt tussen stoffen die altijd verboden zijn en stoffen waarvoor geldt dat zij uitsluitend in een beperkte concentratie mogen voorkomen in reinigingsproducten.

In paragraaf 2.2. wordt aangegeven welke stoffen verboden zijn, hoe u deze kunt herkennen, welke productsoorten die in de transportreiniging gebruikt worden mogelijk deze stoffen bevatten en wat goede alternatieven zijn voor verboden producten/stoffen.

In paragraaf 2.3 wordt aangegeven welke stoffen uitsluitend in een beperkte concentratie mogen worden toegepast, hoe u deze stoffen kunt herkennen, welke concentratie maximaal is toegestaan en welke productsoorten mogelijk deze stoffen bevatten.

2.2 VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN EN ALTERNATIEVEN

Of een product een bepaalde stof bevat, kunt u nagaan door het Veiligheidsinformatieblad (VIB) te raadplegen (rubriek 2 *Samenstelling en informatie over de bestanddelen*). Stoffen kunnen onder verschillende namen voorkomen, maar zijn in rubriek 2 te herkennen aan hun unieke identificatienummer, het zogenaamde EG-nummer (ook wel EINECS of ELINCS) en CAS-nummer.

EG-nummers en CAS-nummers zijn er alleen voor individuele stoffen. Voor groepen van stoffen, zoals bijvoorbeeld vluchtige organische stoffen (VOS), is geen EG-nummer of CAS-nummer beschikbaar; deze zijn dus lastiger te herkennen.

2.2.1 VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN

VERBODEN STOF	HERKENNEN	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Methyleenchloride	EG-nummer 200-838-9 CAS-nummer 75-09-2	<ul style="list-style-type: none"> • afbijtmiddel • graffiti-afwijderaar
Fluorwaterstofzuur	EG-nummer 231-634-8 CAS-nummer 7664-39-3	zure gevelreiniger
Vluchtige Organische Stoffen (VOS)	Geen CAS-nummer. Raadpleeg VIB, rubriek 2 <i>Samenstelling en informatie over de bestanddelen</i> en rubriek 9 <i>Fysische en chemische eigenschappen</i> : bevat het product koolwaterstof-verbindingen – chemische verbindingen van onder andere koolstof (C) en waterstof (H) – met een dampspanning > 20 Pa bij 20° C dan is het verboden!	ontvetter

2.2.3 ALTERNATIEVEN

VERBODEN PRODUCT/STOF	ALTERNATIEF PRODUCT/STOF	HERKENNEN STOF
Afbijtmiddel en graffiti-verwijderaar op basis van methyleenchloride	Afbijtmiddel en graffiti-afwijderaar op basis van: <ul style="list-style-type: none"> • N-methyl-2-pyrrolidon (NMP) of: • Dibasische esters (dit is een mengsel van drie stoffen: <ul style="list-style-type: none"> • dimethyladipaat • dimethylglutaraat • dimethylsuccinaat • Benzylalcohol of: • 2-amino-alcohol 	EG-nummer 212-828-1 CAS-nummer 872-50-4 EG-nummer 211-020-6 CAS-nummer 627-93-0 EG-nummer 214-277-2 CAS-nummer 1119-40-0 EG-nummer 203-419-9 CAS-nummer 106-65-0 EG-nummer 202-859-9 CAS-nummer 100-51-6 EG-nummer 205-483-3 CAS-nummer 141-43-5
Zure reiniger op basis van fluorwaterstof	Pasta op basis van: Ammoniumbifluoride	EG-nummer 215-676-4 CAS-nummer 1341-49-7
Ontvetter op basis van vluchtige organische stoffen (VOS)	Licht alkalische reinigers op basis van: <ul style="list-style-type: none"> • Natronloog of: • Kaliloog <p>of:</p> Ontvetter op basis van: plantaardige vetzuren etsers	EG-nummer 215-185-5 CAS-nummer 1310-73-2 EG-nummer 15-181-3 CAS-nummer 1310-58-3 Geen CAS-nummer

2.3. STOFFEN UITSLUITEND TOEGESTAAN IN BEPERKTE CONCENTRATIE

STOF	HERKENNEN	MAX. TOEGESTANE CONCENTRATIE	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Ammonia	EG-nummer 215-185-5 CAS-nummer 1310-73-2	5%	Alkalische reiniger Graffitiverwijderaars
Zoutzuur	EG-nummer 231-595-7 CAS-nummer 7647-01-0	10%	Ontkalkers Zure reinigers WC-reinigers

3. AANVULLENDE VEILIGHEIDSVORSCHRIFTEN VOOR DE TOEPASSING VAN GRAFFITIVERWIJDERAARS

- 1. Verwijder graffiti altijd op de manier zoals het bedrijf voorschrijft. Neem daarbij de inwerktijd in acht.**
De voorschriften zorgen ervoor dat de graffiti effectief wordt verwijderd zonder de ondergrond te beschadigen.
- 2. Gebruik de dosering die op de verpakking staat aangegeven in het geval dat bedrijfsvoorschriften hierover ontbreken.**
Om goed te reinigen is het van belang dat niet te veel of te weinig graffitiverwijderaars gebruikt wordt.
- 3. Gebruik bij voorkeur een pasta in plaats van een (dunnere) vloeistof.**
Veel graffitiverwijderaars worden ook als pasta of als aangedikte vloeistof geleverd. Hiermee is het makkelijker om de contacttijd met het oppervlak te vergroten. Bijkomend voordeel is dat de kans op spatten - en daarmee de kans op contact met de huid of ogen - kleiner is.
- 4. Meng nooit graffitiverwijderaars bij elkaar of met andere reinigingsmiddelen.**
Door mengen kunnen mogelijk (zeer) gevaarlijke stoffen ontstaan!
- 5. Sluit doppen en deksels van verpakkingen direct na gebruik goed af.**
Het product blijft dan schoon en onnodige blootstelling aan schadelijke stoffen wordt voorkomen.
- 6. Zorg voor voldoende ventilatie in de ruimte waar gereinigd wordt.**
Door te ventileren wordt minder ingeademd van verdampende graffitiverwijderaars. Gebruik als dit is toegestaan het ventilatiesysteem van de trein, metro of bus of zet ramen of deuren open.
- 7. Verspuiten van graffitiverwijderaars is alleen veilig met producten met de volgende labelling op het etiket:**
 - geen R-zin of labelling
 - R36: Irriterend voor de ogen
 - R38: Irriterend voor de huid
 - R65: Schadelijk. Kan longschade veroorzaken na verslikken.**Overige graffitiverwijderaars niet verspuiten!**
Verspuiten vergroot de kans op huidcontact. Bovendien kunnen tijdens het verspuiten kleine deeltjes ontstaan die makkelijk ingeademd worden. Dat kan schadelijk zijn voor de gezondheid.
- 8. Gebruik bij het opbrengen van de graffitiverwijderaars een blokkwast, roller of luiwagen op langere steel.**
Hiermee wordt de afstand tot de graffitiverwijderaars vergroot en wordt de kans op huidcontact dus kleiner.
- 9. Gebruik zo mogelijk voorbehandelde doekjes met graffitiverwijderaars.**
Bij gebruik van voorbehandelde doekjes wordt het morsen van de graffitiverwijderaars voorkomen.
- 10. Voorkom contact met de losgeweekte graffiti.**
Ook blootstelling aan de losgekomen graffiti kan schadelijk zijn!
- 11. Voorkom dat anderen blootgesteld worden aan de graffitiverwijderaars.**
Waarschuw collega's en voorbijgangers dat zij zich op afstand houden. Bijvoorbeeld door de werkplek af te baken met een lint.
- 12. PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN (PBM's)**
 - a. Gebruik de juiste PBM's**
 - b. Gebruik alleen schone en goed onderhouden PBM's.**
 - c. Draag altijd vloeistofdichte/kunststof handschoenen.**
Welk type handschoenen het meest geschikt is, is afhankelijk van de specifieke graffitiverwijderaars. Informatie hierover is te vinden in het VIB, rubriek 8 *Maatregelen ter beheersing van blootstelling/Persoonlijke bescherming.*

- d. Draag altijd een overall.
- e. Draag bij het opbrengen van graffitiwijdelaar een veiligheidsbril.
- f. **Gebruik adembescherming wanneer langer dan 30 minuten gewerkt wordt in een kleine besloten ruimte of ruimte waar ventilatie niet mogelijk is. Kies een juist filter.**
Welk type het meest geschikt is, is afhankelijk van de specifieke graffitiwijdelaar. Informatie hierover is te vinden in het VIB, rubriek 8, *Maatregelen ter beheersing van blootstelling/Persoonlijke bescherming*.

c. PROTOCOL VEILIG WERKEN MET DESINFECTIE-MIDDELEN IN DE GEZONDHEIDSZORG

1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Desinfectiemiddelen kunnen stoffen bevatten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Bij de toepassing van desinfectiemiddelen moeten daarom veiligheidsvoorschriften – ten aanzien van de werkwijze of het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen bijvoorbeeld – in acht genomen worden. In dit protocol zijn alle, voor de desinfectiewerkzaamheden in de gezondheidszorg geldende voorschriften op een rij gezet. *)

De voorschriften zijn verplicht. De Arbeidsinspectie controleert of aan de verplichtingen voldaan wordt.

*) *Er zijn ook protocollen voor de Transportreiniging, Gevelreiniging, Voedingsmiddelensector, Reguliere schoonmaak en Non-food/IGK..*

1.2. DOEL VAN HET PROTOCOL

Het voorkomen van blootstelling aan stoffen die een (ernstig) gezondheidseffect kunnen veroorzaken. Hiertoe zijn in het protocol dwingende voorschriften vastgelegd.

1.3 DOELGROEP

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers en werknemers (en opdrachtgevers) van schoonmaakbedrijven werkzaam in de gezondheidszorg.

1.4 VERPLICHTINGEN

Werkgever is verplicht om:

- werknemers te voorzien van de juiste – toegestane – reinigingsproducten en de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's).
- (nieuwe) werknemers juist te instrueren over de in acht te nemen veiligheidsvoorschriften.
- erop toe te zien dat werknemers de veiligheidsvoorschriften naleven en de PBM's gebruiken.
- indien de opdrachtgever bepaalt welk product gebruikt moet worden of indien de opdrachtgever de producten verstrekt: erop toe te zien dat dit uitsluitend toegestane producten zijn.

Werknemer is verplicht om:

- de door of namens werkgever gegeven voorschriften en instructie na te leven.
- de door de werkgever ter beschikking gestelde PBM's op de juiste wijze te gebruiken en te onderhouden.

2. VEILIGHEIDSVOORSCHRIFTEN VOOR DESINFECTIE-WERKZAAMHEDEN IN DE GEZONDHEIDSZORG

2.1 ALGEMEEN

De veiligheidsvoorschriften bestaan uit:

- Algemene voorschriften veilig werken tijdens desinfectie (paragraaf 2.2)
- Voorschriften bij desinfecteren met behulp van chloortabletten (paragraaf 2.3)
- Voorschriften bij desinfecteren met behulp van alcohol 70 % (paragraaf 2.4)

2.2 ALGEMENE VOORSCHRIFTEN VEILIG WERKEN TIJDENS DESINFECTIE

1. **Desinfecteer altijd op de manier zoals het ziekenhuis, verpleeg- of verzorgingshuis voorschrijft.**
De voorschriften zorgen ervoor dat besmetting voorkomen wordt, dat er alleen gedesinfecteerd wordt als dit noodzakelijk is en dat de juiste inwerktijd voor een desinfectiemiddel wordt gebruikt. Voor actuele voorschriften voor infectiepreventie wordt verwezen naar de WIP-richtlijnen van de Werkgroep Infectie preventie op www.wip.nl.
2. **Gebruik alleen desinfectiemiddelen die wettelijk zijn toegestaan voor het doel.**
Deze zijn getest en geschikt bevonden om te gebruiken als desinfectiemiddel voor een bepaald doel. Ze zijn te herkennen aan het N-nummer op het etiket en vallen onder de bestrijdingsmiddelenwet.
3. **Gebruik de dosering die op de verpakking staat aangegeven.**
Om goed te desinfecteren is het van belang dat niet te veel of te weinig desinfectiemiddel gebruikt wordt.

4. **Meng nooit desinfectiemiddelen met elkaar of met andere reinigingsmiddelen tenzij dit door de leverancier van het middel is aangegeven.**
Door mengen kunnen mogelijk (zeer) gevaarlijke stoffen ontstaan en kan het desinfectiemiddel onwerkzaam worden.
5. **Sluit doppen en deksels van verpakkingen direct na gebruik goed af.**
Het product blijft dan schoon en onnodige blootstelling aan desinfectiemiddelen wordt voorkomen.
6. **Vernevel of verspuit alleen desinfectiemiddelen die daarvoor zijn toegelaten.**
Door te vernevelen of verspuiten kun je desinfectiemiddelen gemakkelijk inademen en dat kan ongezond zijn.
7. **Zorg voor voldoende ventilatie in de ruimte waar je desinfecteert.**
Door te ventileren wordt minder ingeademd van verdampende desinfectiemiddelen. Je kunt mechanisch ventileren of ventileren door het open zetten van ramen en deuren.
8. **Gebruik de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen op de juiste wijze om besmetting te voorkomen.**

2.3 DESINFECTEREN MET BEHULP VAN CHLOORTABLETTEN

1. **Maak chlooroplossingen pas vlak voor gebruik klaar.**
De concentratie actief chloor – en hiermee de werking van het middel -neemt namelijk af in de tijd.
2. **Los chloortabletten alleen op in KOUD water.**
Bij het oplossen in warm water kunnen giftige gassen (chloorgas) vrijkomen.
3. **Meng chloortabletten NOOIT met andere producten tenzij dit door de leverancier van het middel is aangegeven .**
Bij mengen kan het giftige chloorgas vrijkomen. Met behulp van een goede werkinstructie kan voorkomen worden dat deze middelen bij elkaar komen.

4. PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

Wanneer?	Welke PBM?
<ul style="list-style-type: none">• Tijdens het aanmaken van de chlooroplossing• Tijdens het desinfecteren <i>De chlooroplossing kan de huid matig irriteren, zodat bij veelvuldige blootstelling huidirritatie kan ontstaan.</i>	Handschoenen van neopreen PVC
<ul style="list-style-type: none">• Als er tijdens het desinfecteren risico is op spatten <i>De chlooroplossing is irriterend voor de ogen.</i>	Veiligheidsbril

5. EHBO-maatregelen

	In alle gevallen van twijfel of wanneer symptomen blijven bestaan: raadpleeg een arts
Algemeen	
Inademen	<ul style="list-style-type: none">• Breng de betrokkene in de frisse lucht• Laat betrokkene rusten• Breng betrokkene in halfzittende houding• Zet direct spoedeisende hulp in
Huid	<ul style="list-style-type: none">• Trek aan de huid vastgeplakte kleding NIET los, maar spoel EERST met veel water of douche• Raadpleeg een arts
Ogen	<ul style="list-style-type: none">• Spoel minimaal 15 minuten met water• Alleen als dit moeiteloos kan: verwijder (eventuele) contactlenzen eerst• Breng betrokkene naar (oog)arts
Inslikken	<ul style="list-style-type: none">• Laat betrokken mond spoelen met water (en weer uitspugen)• Laat betrokkene rusten• NIET laten braken!• Zet direct spoedeisende hulp in

2.4 DESINFECTEREN MET BEHULP VAN ALCOHOL 70%

- **Gebruik alcohol 70% alleen voor het desinfecteren van kleine oppervlakken (maximaal 50x50 cm) zoals bloedspatjes op bijvoorbeeld nachtkastjes of instrumententafel en niet voor grote oppervlakken als vloeren e.d.**
Alcohol is vluchtig. Hierdoor kan de concentratie in de lucht heel snel toenemen en kun je het makkelijk inademen. Alcohol is ook zeer licht ontvlambaar.

- **PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN**

Wanneer?	Welke PBM?
<ul style="list-style-type: none">• Tijdens het werken met alcohol <i>Alcohol kan bij veelvuldige blootstelling ontzettend werken op de huid waardoor huidirritatie kan ontstaan.</i>	Handschoenen van butylrubber of neopreen

3. EHBO-maatregelen

Algemeen	In alle gevallen van twijfel of wanneer symptomen blijven bestaan: raadpleeg een arts.
Inademen	<ul style="list-style-type: none">• Breng de betrokkene in de frisse lucht• Laat betrokkene rusten• Raadpleeg een arts
Huid	<ul style="list-style-type: none">• Trek aan de huid vastgeplakte kleding NIET los, maar spoel EERST met veel water of douche
Ogen	<ul style="list-style-type: none">• Spoel minimaal 15 minuten met water• Alleen als dit moeiteloos kan: verwijder (eventuele) contactlenzen eerst• Breng betrokkene naar (oog)arts
Inslikken	<ul style="list-style-type: none">• Laat betrokken mond spoelen met water (en weer uitspugen)

d. PROTOCOL VEILIG WERKEN MET STOFFEN IN DE REGULIERE SCHOONMAAK

1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Reinigingsproducten kunnen stoffen bevatten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Soms zijn die stoffen zó schadelijk dat het gebruik van producten die deze stoffen bevatten, verboden is. Andere stoffen mogen alleen maar in een beperkte concentratie voorkomen in reinigingsproducten. In dit protocol zijn alle, voor de reguliere schoonmaak geldende, voorschriften op een rij gezet. *) De voorschriften zijn wettelijk verplicht. De Arbeidsinspectie controleert of aan de verplichtingen voldaan wordt.
*) *Er zijn ook protocollen voor de Transportreiniging, Gevelreiniging, Gezondheidszorg, Voedingsmiddelensector en Non-food/IGK.*

1.2 DOEL VAN HET PROTOCOL

Het voorkomen van blootstelling aan stoffen die een (ernstig) gezondheidseffect kunnen veroorzaken. Hiertoe zijn in het protocol dwingende voorschriften vastgelegd.

1.3 DOELGROEP

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers en werknemers (en opdrachtgevers) van schoonmaakbedrijven werkzaam in de reguliere schoonmaak.

1.4 VERPLICHTINGEN

Werkgever is verplicht om:

- werknemers te voorzien van de juiste – toegestane – reinigingsproducten en de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's).
- (nieuwe) werknemers juist te instrueren over de in acht te nemen veiligheidsvoorschriften.
- erop toe te zien dat werknemers de veiligheidsvoorschriften naleven en de PBM's gebruiken.
- indien de opdrachtgever bepaalt welk reinigingsproduct gebruikt moet worden of indien de opdrachtgever de reinigingsproducten verstrekt: erop toe te zien dat dit uitsluitend toegestane reinigingsproducten zijn.

Werknemer is verplicht om:

- de door of namens werkgever gegeven voorschriften en instructie na te leven.
- de door de werkgever ter beschikking gestelde PBM's op de juiste wijze te gebruiken en te onderhouden.

2 GEVAARLIJKE STOFFEN IN REINIGINGSPRODUCTEN REGULIERE SCHOONMAAK

2.1 ALGEMEEN

Of en in welke mate een bepaalde stof schadelijk is voor de gezondheid is mede afhankelijk van de omstandigheden waaronder het product dat deze stof bevat wordt toegepast. Een verbod op een bepaalde stof dient daarom beschouwd te worden in combinatie met een of meerdere specifieke productsoorten. Onderscheid wordt gemaakt tussen stoffen die altijd verboden zijn en stoffen waarvoor geldt dat zij uitsluitend in een beperkte concentratie mogen voorkomen in reinigingsproducten.

In paragraaf 2.2. wordt aangegeven welke stoffen verboden zijn, hoe u deze kunt herkennen, welke productsoorten die in reguliere schoonmaak gebruikt worden mogelijk deze stoffen bevatten en wat goede alternatieven zijn voor de verboden producten/stoffen.

In paragraaf 2.3 wordt aangegeven welke stoffen uitsluitend in een beperkte concentratie mogen worden toegepast, hoe u deze stoffen kunt herkennen, welke concentratie maximaal is toegestaan en welke productsoorten mogelijk deze stoffen bevatten.

2.2. VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN EN ALTERNATIEVEN

Of een product een bepaalde stof bevat, kunt u nagaan door het VeiligheidsinformatieBlad (VIB) te raadplegen (rubriek 2 *Samenstelling en informatie over de bestanddelen*). Stoffen kunnen onder verschillende namen voorkomen, maar zijn in rubriek 2 te herkennen aan hun unieke identificatienummer, het zogenaamde EG-nummer (ook wel EINECS of ELINCS) en CAS-nummer.

2.2.1 VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN

VERBODEN STOF	HERKENNEN	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Formaldehyde	EG-nummer 200-001-8 CAS-nummer 50-00-0	<ul style="list-style-type: none"> • Vloerreinigers • Vloeronderhoudsmiddelen • Vloerstrippers • Dagelijkse sanitairreinigers • Spiegel- en glasreinigers • Tapijtshampoos • Keukenreinigers

2.2.3 ALTERNATIEVEN

VERBODEN PRODUCT/STOF	ALTERNATIEF PRODUCT/STOF	HERKENNEN STOF
<ul style="list-style-type: none"> • Vloerreinigers • Vloeronderhoudsmiddelen • Vloerstrippers • Dagelijkse sanitairreinigers • Spiegel- en glasreinigers • Tapijtshampoos • Keukenreinigers <p>op basis van: formaldehyde</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vloerreinigers • Vloeronderhoudsmiddelen • Vloerstrippers • Dagelijkse sanitairreinigers • Spiegel- en glasreinigers • Tapijtshampoos • Keukenreinigers <p>met formaldehyde donoren</p>	<p>In bijlage 3.1 is een lijst opgenomen van geschikte formaldehyde donoren.</p>

2.3. STOFFEN UITSLUITEND TOEGESTAAN IN BEPERKTE CONCENTRATIE

STOF	HERKENNEN	MAX. TOEGESTANE CONCENTRATIE	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Ammonia	EG-nummer 215-185-5 CAS-nummer 1310-73-2	5%	Alkalische reiniger Graffitiverwijderaer
Zoutzuur	EG-nummer 231-595-7 CAS-nummer 7647-01-0	10%	Ontkalkers WC-reinigers
Sensibiliserende conserveer-middelen	Dit is een verzamelnaam. Reinigingsproducten die geclassificeerd zijn met R 42 Kan overgevoeligheid veroorzaken bij inademing of R 43 Kan overgevoeligheid veroorzaken bij contact met de huid.	Varieert per middel. Als het reinigingsproduct niet geclassificeerd is met R42 of 43 dan bevat het geen stoffen boven de toegestane concentratie	<ul style="list-style-type: none"> • Vloerreinigers • Vloeronderhoudsmiddelen • Vloerstrippers • Dagelijkse sanitairreinigers • Spiegel- en glasreinigers • Tapijtshampoos • Keukenreinigers • Sproeiextractiemiddelen

N.B.

Het in onverdunde vorm toepassen van producten die gelabeld zijn met R42 of R43 is altijd verboden.
Het in verdunde vorm toepassen van producten die gelabeld zijn met R42 of R43 is niet toegestaan indien de gebruikelijke leverancier geschikte alternatieve producten kan leveren.

Formaldehyde-donoren	Dit is een verzamelnaam. In de bijlage is onder 3.1 een lijst opgenomen van de meest voorkomende formaldehyde donoren.	Varieert per formaldehyde-donor. Zie bijlage 3.1 voor de toegestane concentratie.	<ul style="list-style-type: none"> • Vloerreinigers • Vloeronderhoudsmiddelen • Vloerstrippers • Dagelijkse sanitairreinigers • Spiegel- en glasreinigers • Tapijtshampoos • Keukenreinigers
Butylglycol	EG-nummer 203-905-0 CAS-nummer 111-76-2	20%	<ul style="list-style-type: none"> • Vloerreinigers • Vloerstrippers • Dagelijkse sanitairreinigers • Spiegel- en glasreinigers • Tapijtshampoos • Keukenreinigers • Sproeiextractiemiddelen • Interieurreinigers

3. BIJLAGE

3.1 FORMALDEHYDE DONOREN*)

Naam	EG-nummer	CAS-nummer	max. toegestane concentratie
Imidazolidinyl ureum	254-372-6	39236-46-9	n.v.t.
Diazolidinyl ureum	278-928-2	78491-02-8	n.v.t.
Bronopol	200-143-0	52-51-7	5%
DMDM hydantoine	229-222-8	6440-58-0	n.v.t.
Benzylformal	203-214-4	104-57-4	1%
Sodium hydroxymethylglycinaat	274-357-8	70161-44-3	n.v.t.

*) Tolk M., 1990. *Contactallergie voor formaldehyde en formaldehyde-donoren*. Wetenschapswinkel Geneeskunde, rapportnummer 9006.

e. PROTOCOL VEILIG WERKEN MET STOFFEN IN DE VOEDINGSMIDDELENSector

1. INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Reinigingsproducten kunnen stoffen bevatten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Sommige stoffen zijn dermate schadelijk dat bij de toepassing van producten die deze stoffen bevatten specifieke veiligheidsvoorschriften – ten aanzien van de werkwijze of het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen bijvoorbeeld – in acht genomen moeten worden.

In dit protocol zijn alle, voor de voedingsmiddelensector geldende voorschriften op een rij gezet. *) De voorschriften zijn verplicht. De Arbeidsinspectie controleert of aan de verplichtingen voldaan wordt.

*) *Er zijn ook protocollen voor de Transportreiniging, Gevelreiniging, Gezondheidszorg, Reguliere schoonmaak en Non-food/IGK.*

1.2 DOEL VAN HET PROTOCOL

Het voorkomen van blootstelling aan stoffen die een (ernstig) gezondheidseffect kunnen veroorzaken. Hiertoe zijn in het protocol dwingende voorschriften vastgelegd.

1.3 DOELGROEP

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers en werknemers (en opdrachtgevers) van schoonmaakbedrijven werkzaam in de gevelreiniging.

1.4 VERPLICHTINGEN

Werkgever is verplicht om:

- werknemers te voorzien van de juiste – toegestane – reinigingsproducten en de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's).
- (nieuwe) werknemers juist te instrueren over de in acht te nemen veiligheidsvoorschriften.
- erop toe te zien dat werknemers de veiligheidsvoorschriften naleven en de PBM's gebruiken.
- indien de opdrachtgever bepaalt welk reinigingsproduct gebruikt moet worden of indien de opdrachtgever de reinigingsproducten verstrekt: erop toe te zien dat dit uitsluitend toegestane reinigingsproducten zijn.

Werknemer is verplicht om:

- de door of namens werkgever gegeven voorschriften en instructie na te leven.
- de door de werkgever ter beschikking gestelde PBM's op de juiste wijze te gebruiken en te onderhouden.

2. VEILIGHEIDSVoORSCHRIFTEN VOOR DE VoEDINGSMIDDELENSector

2.1 ALGEMEEN

De volgende veiligheidsvoorschriften zijn van toepassing:

- Algemene voorschriften veilig werken met desinfectiemiddelen plus EHBO-maatregelen (paragraaf 2.2)
- Desinfecteren met behulp van chloortabletten (paragraaf 2.3)
- Het gebruik van alcoholdoekjes (paragraaf 2.4)
- Desinfecteren met behulp van sproeiapparaat (paragraaf 2.5)
- Desinfecteren met behulp van verhoogde druk of handpompje (paragraaf 2.6)
- Desinfecteren met behulp van dompelblad (paragraaf 2.7)
- Desinfecteren door middel van cleaning in place (CIP)-reiniging (paragraaf 2.8).

2.2 ALGEMENE VoORSCHRIFTEN VEILIG WERKEN MET DESINFECTIEMIDDELEN

1. Desinfecteer altijd op de manier zoals het bedrijf voorschrijft.

De voorschriften zorgen ervoor dat besmetting voorkomen wordt, dat er alleen gedesinfecteerd wordt als dit noodzakelijk is en dat de juiste inwerktijd voor een desinfectiemiddel wordt gebruikt.

Voor actuele voorschriften m.b.t. voedselveiligheid wordt verwezen naar de bedrijfsspecifieke protocollen (HACCP) en de Voedsel en Warenautoriteit (www.vwa.nl).

2. Gebruik alleen desinfectiemiddelen die wettelijk zijn toegestaan voor het doel.

Deze zijn getest en geschikt bevonden om te gebruiken als desinfectiemiddel voor een bepaald doel. Ze zijn te herkennen aan het N-nummer op het etiket en vallen onder de bestrijdingsmiddelenwet.

3. Gebruik de dosering die op de verpakking staat aangegeven.

Om goed te desinfecteren is het van belang dat niet te veel of te weinig desinfectiemiddel gebruikt wordt.

4. **Meng nooit desinfectiemiddelen met elkaar of met andere reinigingsmiddelen tenzij dit door de leverancier van het middel is aangegeven.**
Door mengen kunnen mogelijk (zeer) gevaarlijke stoffen ontstaan en kan het desinfectiemiddel onwerkzaam worden.
5. **Sluit doppen en deksels van verpakkingen direct na gebruik goed af.**
Het product blijft dan schoon en onnodige blootstelling aan desinfectiemiddelen wordt voorkomen.
6. **Vernevel of verspuit alleen desinfectiemiddelen die daarvoor zijn toegelaten.**
Door te vernevelen of verspuiten kun je desinfectiemiddelen gemakkelijk inademen en dat kan ongezond zijn.
7. **Zorg voor voldoende ventilatie in de ruimte waar je desinfecteert.**
Door te ventileren wordt minder ingeademd van verdampende desinfectiemiddelen. Je kunt mechanisch ventileren of ventileren door het open zetten van ramen en deuren.
8. **Gebruik de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen op de juiste wijze om besmetting te voorkomen.**
9. **EHBO-maatregelen**

Algemeen	In alle gevallen van twijfel of wanneer symptomen blijven bestaan: raadpleeg een arts.
-----------------	--

Inademen	<ul style="list-style-type: none">• Breng de betrokkene in de frisse lucht• Laat betrokkene rusten• Breng betrokkene in halfzittende houding• Zet direct spoedeisende hulp in
-----------------	---

Huid	<ul style="list-style-type: none">• Trek aan de huid vastgeplakte kleding NIET los, maar spoel EERST met veel water of douche• Raadpleeg een arts
-------------	--

Ogen	<ul style="list-style-type: none">• Spoel minimaal 15 minuten met water• Alleen als dit moeiteloos kan: verwijder (eventuele) contactlenzen eerst• Breng betrokkene naar (oog)arts
-------------	--

Inslikken	<ul style="list-style-type: none">• Laat betrokkenen moed spoelen met water (en weer uitspugen)• Laat betrokkene rusten• NIET laten braken!• Zet direct spoedeisende hulp in.
------------------	---

2.3 DESINFECTEREN MET BEHULP VAN CHLOORTABLETTE

1. **Maak chlooroplossingen pas vlak voor gebruik klaar.**
De concentratie actief chloor – en hiermee de werking van het middel -neemt namelijk af in de tijd.
2. **Los chloortabletten alleen op in KOUD water.**
Bij het oplossen in warm water kunnen giftige gassen (chloorgas) vrijkomen.
3. **Meng chloortabletten NOOIT met andere producten tenzij dit door de leverancier van het middel is aangegeven.**
Bij mengen kan het giftige chloorgas vrijkomen. Met behulp van een goede werkinstructie kan voorkomen worden dat deze middelen bij elkaar komen.

4. PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

Wanneer?	Welke PBM?
<ul style="list-style-type: none">Tijdens het aanmaken van de chlooroplossingTijdens het desinfecteren <i>De chlooroplossing kan de huid matig irriteren, zodat bij veelvuldige blootstelling huidirritatie kan ontstaan.</i>	Handschoenen van neopreen of PVC
<ul style="list-style-type: none">Als er tijdens het desinfecteren risico is op spatten <i>De chlooroplossing is irriterend voor de ogen.</i>	Veiligheidsbril

2.4 HET GEBRUIK VAN ALCOHOLDOEKJES

- Gebruik alcoholdoekjes alleen voor kleine oppervlakken (bijvoorbeeld messen) of in ruimtes waarin niet nat gewerkt kan/mag worden.**
Alcohol is vluchtig. Hierdoor kan de concentratie in de lucht heel snel toenemen en kun je het makkelijk inademen. Werk nooit langer dan een half uur met alcoholdoekjes
- Vermijd vonken of open vuur (niet roken!) tijdens het werken met alcoholdoekjes.**
Alcohol is zeer licht ontvlambaar.

• PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

Wanneer?	Welke PBM?
<ul style="list-style-type: none">Tijdens het werken van alcohol <i>Alcohol kan bij veelvuldige blootstelling ontzettend werken op de huid waardoor huidirritatie kan ontstaan.</i>	Handschoenen van butylrubber of neopreen
<ul style="list-style-type: none">Langer dan 30 minuten per dag werken met alcohol <i>Alcohol is zeer vluchtig waardoor de concentratie in de lucht snel kan stijgen. De grenswaarde voor ethanol kan na 30 minuten bereikt worden..</i>	Ademhalingsbescherming. Filtertype A.

2.5 DESINFECTEREN MET BEHULP VAN SPROEIFLACON

- Gebruik bij voorkeur doekjes in plaats van een sproeiflacon.**
Bij gebruik van doekjes wordt het vernevelen van het product voorkomen.
- Voorkom het vormen van nevel! Spuit in de werkdoek in plaats van op het oppervlak.**
Desinfecteren met een sproeiflacon gebeurt uitsluitend met middelen die snel verdampen. Hierdoor kan de concentratie in de lucht heel snel toenemen en kun je het makkelijk inademen. Werk nooit langer dan een half uur met dit soort middelen.

3. PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN (PBM)

Wanneer?	Welke PBM?
<ul style="list-style-type: none">Tijdens het werken met een sproeiflacon <i>Alcohol kan bij veelvuldige blootstelling ontzettend werken op de huid waardoor huidirritatie kan ontstaan.</i>	Handschoenen van butylrubber of neopreen
<ul style="list-style-type: none">Langer dan 30 minuten werken met een sproeiflacon <i>Bij het gebruik van een sproeiflacon kunnen kleine deeltjes geconcentreerd middel (aërosolen) ontstaan die gemakkelijk de ademhalingswegen kunnen binnendringen.</i>	Ademhalingsbescherming. Filtertype A.

2.6 DESINFECTEREN MET BEHULP VAN VERHOOGDE DRUK OF HANDPOMPJE

- Vermijd het gebruik van producten met formaldehyde of glutaaraldehyde.**
Formaldehyde en glutaaraldehyde kunnen allergische reacties veroorzaken. Bovendien zijn er aanwijzingen dat formaldehyde kankerverwekkend is voor de mens. Of een product formaldehyde of glutaaraldehyde bevat, kunt u nagaan door het etiket of het Veiligheidsinformatieblad (VIB) te raadplegen (rubriek 2 *Samenstelling en informatie over de bestanddelen*). Stoffen kunnen onder verschillende namen voorkomen, maar zijn in rubriek 2 te herkennen aan hun unieke identificatienummer, het zogenaamde EG-nummer (ook wel EINECS of ELINCS) en CAS-nummer.
Formaldehyde heeft EG-nummer 200-001-8 en CAS-nummer 50-00-0. Glutaaraldehyde heeft EG-nummer 203-856-5 en CAS-nummer 111-30-8.
- Maak gebruik van een doseersysteem!**
De grootste risico's vinden plaats bij het maken van de gebruiksooplossing omdat met geconcentreerde middelen wordt gewerkt. Door gebruik te maken van een doseersysteem kan blootstelling worden voorkomen.
- Voorkom morsen bij handmatig aanmaken van de gebruiksooplossing.**
De grootste risico's vinden plaats bij het maken van de gebruiksooplossing omdat met geconcentreerde middelen wordt gewerkt. Door gebruik te maken van een doseersysteem kan blootstelling worden voorkomen.
- Voorkom vernevelen door gebruik van de juiste nozzle (grootte) en druk.**
Bij het gebruik van een spuitans bestaat het risico dat de gebruiksooplossing wordt verneveld. Voorkom dit! Nevel leidt tot hogere blootstellingen dan een grovere druppel. Vraag uw leverancier voor de juiste afstelling van de apparatuur.
- PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN (PBM)**

Wanneer?	Welke PBM?
<ul style="list-style-type: none">Bij het handmatig aanmaken van de gebruiksooplossing <p><i>Tijdens het aanmaken van de gebruiksooplossing wordt gewerkt met geconcentreerde middelen. Tijdens spatten van de middelen kunnen door contact met huid en/of ogen irritatieklachten ontstaan. .</i></p>	<p>Lange beschermende handschoenen:</p> <ul style="list-style-type: none">van butylrubber of PVC (bij gebruik van aldehyden, oxidatieve middelen of quartinaire ammonium-verbindingen)van neopreen of PVC (bij gebruik van chloorhoudende verbindingen)

2.7 DESINFECTEREN MET BEHULP VAN DOMPELBAD

- Bij het aanmaken van het dompelbad: altijd eerst het water in het reservoir en pas daarna het desinfectiemiddel.**
Wanneer eerst het water in het bad wordt gebracht en daarna het desinfectiemiddel wordt het desinfectiemiddel direct verdund. De spatten die daarna kunnen ontstaan, bestaan dan voornamelijk uit water in plaats van desinfectiemiddel.
- PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN**

Wanneer?	Welke PBM?
<ul style="list-style-type: none">Bij het aanmaken van de gebruiksooplossingBij gebruik van het dompelbad <p><i>Tijdens spatten van de middelen kunnen door contact met huid en/of ogen irritatieklachten ontstaan. .</i></p>	<ul style="list-style-type: none">Lange beschermende handschoenen:<ul style="list-style-type: none">- van butylrubber of PVC (bij gebruik van aldehyden, oxidatieve middelen of quartinaire ammonium-verbindingen)- van neopreen of PVC (bij gebruik van chloorhoudende verbindingen)Gelaatsscherm

2.8 DESINFECTEREN DOOR MIDDEL VAN CLEANING IN PLACE (CIP)

- Zorg dat er vóór het openen geen druk op de leidingen staat!**

2. PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

Wanneer?	Welke PBM?
<p>Tijdens het aan- en afkoppelen van leidingen</p> <p><i>Tijdens lekkages of het koppelen van leidingen kan het niet worden uitgesloten dat desinfectiemiddelen uit de leidingen kunnen ontsnappen. Omdat de vloeistof onder druk door de leidingen worden geperst zal de vloeistof met een kracht kunnen vrijkomen. . .</i></p>	<ul style="list-style-type: none">• Lange beschermende handschoenen:<ul style="list-style-type: none">- van butylrubber of PVC (bij gebruik van aldehyden, oxidatieve middelen of quartinaire ammonium-verbindingen)- van neopreen of PVC (bij gebruik van chloorhoudende verbindingen)• Gelaatsscherm

f. PROTOCOL VEILIG WERKEN MET STOFFEN IN DE NON-FOOD/IGK-SECTOR

1. INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Reinigingsproducten kunnen stoffen bevatten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid. Soms zijn die stoffen zó schadelijk dat het gebruik van producten die deze stoffen bevatten, verboden is. Andere stoffen mogen alleen maar in een beperkte concentratie voorkomen in reinigingsproducten. In dit protocol zijn alle, voor de non-food/IGK-sector geldende voorschriften op een rij gezet. *) De voorschriften zijn wettelijk verplicht. De Arbeidsinspectie controleert of aan de verplichtingen voldaan wordt.
*) *Er zijn ook protocollen voor de Transportreiniging, Gevelreiniging, Gezondheidszorg, Voedingsmiddelensector en Reguliere schoonmaak.*

1.2 DOEL VAN HET PROTOCOL

Het voorkomen van blootstelling aan stoffen die een (ernstig) gezondheidseffect kunnen veroorzaken. Hiertoe zijn in het protocol dwingende voorschriften vastgelegd.

1.3 DOELGROEP

Dit protocol is bedoeld voor werkgevers en werknemers (en opdrachtgevers) van schoonmaakbedrijven werkzaam in de non-food/IGK-sector.

1.4 VERPLICHTINGEN

Werkgever is verplicht om:

- werknemers te voorzien van de juiste – toegestane – reinigingsproducten en de noodzakelijke en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's).
- (nieuwe) werknemers juist te instrueren over de in acht te nemen veiligheidsvoorschriften.
- erop toe te zien dat werknemers de veiligheidsvoorschriften naleven en de PBM's gebruiken.
- indien de opdrachtgever bepaalt welk reinigingsproduct gebruikt moet worden of indien de opdrachtgever de reinigingsproducten verstrekt: erop toe te zien dat dit uitsluitend toegestane reinigingsproducten zijn.

Werknemer is verplicht om:

- de door of namens werkgever gegeven voorschriften en instructie na te leven.
- de door de werkgever ter beschikking gestelde PBM's op de juiste wijze te gebruiken en te onderhouden.

2. GEVAARLIJKE STOFFEN IN REINIGINGSPRODUCTEN NON-FOOD/IGK-SECTOR

2.1 ALGEMEEN

Of en in welke mate een bepaalde stof schadelijk is voor de gezondheid is mede afhankelijk van de omstandigheden waaronder het product dat deze stof bevat wordt toegepast. Een verbod op een bepaalde stof dient daarom beschouwd te worden in combinatie met een of meerdere specifieke productsoorten. Onderscheid wordt gemaakt tussen stoffen die altijd verboden zijn en stoffen waarvoor geldt dat zij uitsluitend in een beperkte concentratie mogen voorkomen in reinigingsproducten.

In paragraaf 2.2. wordt aangegeven welke stoffen verboden zijn, hoe u deze kunt herkennen, welke productsoorten die in de non-food/IGK-sector gebruikt worden mogelijk deze stoffen bevatten en wat goede alternatieven zijn voor de verboden producten/stoffen.

In paragraaf 2.3 wordt aangegeven welke stoffen uitsluitend in een beperkte concentratie mogen worden toegepast, hoe u deze stoffen kunt herkennen, welke concentratie maximaal is toegestaan en welke productsoorten mogelijk deze stoffen bevatten.

2.2. VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN EN ALTERNATIEVEN

Of een product een bepaalde stof bevat, kunt u nagaan door het Veiligheidsinformatieblad (VIB) te raadplegen (rubriek 2 *Samenstelling en informatie over de bestanddelen*). Stoffen kunnen onder verschillende namen voorkomen, maar zijn in rubriek 2 te herkennen aan hun unieke identificatienummer, het zogenaamde EG-nummer (ook wel EINECS of ELINCS) en CAS-nummer.

CAS-nummers zijn er alleen voor individuele stoffen. Voor groepen van stoffen, zoals bijvoorbeeld vluchtige organische stoffen (VOS) is geen EG-nummer of CAS-nummer beschikbaar; deze zijn dus lastiger te herkennen.

2.2.1 VERBODEN STOFFEN/PRODUCTEN

VERBODEN STOF	HERKENNEN	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Vluchtige Organische Stoffen (VOS)	Geen CAS-nummer. Raadpleeg VIB, rubriek 2 <i>Samenstelling en informatie over de bestanddelen</i> en rubriek 9 <i>Fysische en chemische eigenschappen</i> : bevat het product koolwaterstof-verbindingen – chemische verbindingen van onder andere koolstof (C) en waterstof (H) – met een dampspanning > 20 Pa bij 20° C dan is het verboden!	Ontvetter

2.2.2 ALTERNATIEVEN

VERBODEN PRODUCT/STOF	ALTERNATIEF PRODUCT/STOF	HERKENNEN STOF
Ontvetter op basis van vluchtige organische stoffen (VOS)	<u>Licht alkalische reinigers op basis van:</u>	
	<ul style="list-style-type: none"> • Natronloog <i>of:</i> EG-nummer 215-185-5 CAS-nummer 1310-73-2 • Kaliloog EG-nummer 215-181-3 CAS-nummer 1310-58-3 	
	<u><i>of:</i></u>	
	Ontvetter op basis van: plantaardige vetzuren etsers	Geen CAS-nummer

2.3. STOFFEN UITSLUITEND TOEGESTAAN IN BEPERKTE CONCENTRATIE

STOF	HERKENNEN	MAX. TOEGESTANE CONCENTRATIE	PRODUCTSOORT DIE MOGELIJK DEZE STOF BEVAT
Butylglycol	EG-nummer 203-905-0 CAS-nummer 111-76-2	20%	Oplosmiddelhoudende reinigingsmiddelen

Nota van wijzigingen

Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf

Arbeid en Gezondheid 2008-2012

**COLLECTIEVE ARBEIDSOVEREENKOMST ARBEID EN GEZONDHEID VOOR HET SCHOONMAAK- EN
GLAZENWASSERSBEDRIJF**

Tussen

- FNV Bondgenoten, gevestigd te Amsterdam;
- CNV BedrijvenBond, gevestigd te Houten,

als partijen ter ene zijde,

en

- Ondernemersorganisatie Schoonmaak- en Bedrijfsdiensten, gevestigd te 's-Hertogenbosch,

als partij ter andere zijde,

is de volgende collectieve arbeidsovereenkomst aangegaan voor het tijdvak vanaf datum algemeen verbindend verklaring en voor de duur van deze algemeen verbindend verklaring doch uiterlijk 1 Januari 2008 tot en met 31 december 2012 voorzover het door sociale partners met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid overeengekomen convenant dienaangaande wordt uitgevoerd.